

Commentaar op een kritische beschouwing over Comrie van H. J. van der Heijden

door GPPB. v.d.m.

Ik wil direct een misverstand uit de weg ruimen: Er bestaat geen ruimhartiger prediking dan de prediking van de rechtvaardiging van de goddeloze (Rom. 4:5 - Rom. 5:6), de leer waarmee de Kerk staat of valt. Van die leer zijn alle refokerken en refo-dominees afgefallen en hebben die ingewisseld voor een kuyperiaanse leer van de veronderstelde rechtvaardigmaking van de gelovige/wedergeborene. Ook de door mij gewaardeerde gebr. Erskines en de Marrow-men hebben teveel de nadruk gelegd op een eenzijdige aanbod-van-genade-prediking met een subtiel beroep op de vrije wil die niet bestaat.

Ook het feit dat u zich in andere artikelen beroept op een scala aan valse leraars (Van Vlastuin, P. de Vries, C. Harinck) enz.), die bovendien de sodomitische Nashville-verklaring en uit hen ook het sodomitische HHK-homo-rapport hebben ondertekend, maakt u uzelf volstrekt ongeloofwaardig en dat geldt trouwens ook voor uw waslijst aan aangehaalde oudvaders, aangezien de leer van Christus geen oudvader-bewijzen nodig heeft om het fundament van de leer van de apostelen en profeten waarvan Christus Jezus de uiterste Hoeksteen is, geloofsbevindelijk te kunnen verstaan. De Heilige Geest leidt Gods volk in al den Waarheid en al bijgevoegde dodemanshersen is slechts ballast. Bovendien suggereert u dat de prediking alleen bestaat uit "het aanbod van genade", terwijl Gods ware geroepen knechten de volle raad Gods moeten preken van Genesis 1 t/m Openbaring 22, zoals Paulus dat zegt: *"Want ik heb niet achtergehouden, dat ik u niet zou verkondigd hebben al den raad Gods", Hand. 20:27.*

EN DE AARDE BRACHT VOORT - EEN SCALA AAN ONGECENSUREERDE DOCTORALE REFO-KETTERS

<http://www.providencemountainranch.com/EN%20DE%20AARDE%20BRACHT%20VOORT%20EEN%20SCALA%20AAN%20ONGECENSUREERDE%20DOCTORALE%20REFO-KETTERS.pdf>

COMMENTAAR OP SCHRIFTERVALSENDE EN SODOMITISCHE NASHVILLE-VERKLARING

<http://www.providencemountainranch.com/COMMENTAAR%20OP%20SCHRIFTERVALSENDE%20NASHVILLE-VERKLARING.pdf>

COMMENTAAR OP HET SODOMITISCHE HHK-HOMO-RAPPORT

<http://www.providencemountainranch.com/COMMENTAAR%20OP%20HHK-HOMO-RAPPORT.pdf>

Ik heb u in het kort verteld hoe we zelf met God verzoend zijn geworden, maar op mijn vraag aan u hoe uzelf met God verzoend zijt geworden, liet u onbeantwoord en dat had ik wel verwacht, omdat uit al uw schrijfsels blijkt dat het bij u een voet te hoog zit. U tracht de zaken tevergeefs rationeel te doorgronden wat alleen geloofsbevindelijk kan worden verstaan. Eigenlijk kan ik hier al afscheid van u nemen, want zolang u vreemdeling bent en blijft om als een goddeloze door God gerechtvaardigd te worden, verstaat u net zoveel van de heilsleer en de toepassing ervan als een kip van spruitenplukken afweet. Om het rechtuit te zeggen: U bent te best om slecht te zijn en te goed om verloren te gaan en daar zit het bij ieder godsdienstig mens met al zijn aanmatigheden op vast. Ik wil u echter wel te woord staan, in de hoop dat u (en ook anderen die dit lezen) de oude-mens-dood sterft en als een nieuw schepsel in en door Christus mag opstaan uit uw adamsgraf.

Het eerste wat gezegd moet worden is, dat met uw gebruik van een andere vertaling dan de SV, u uw argumentatie zwak maakt, zo-niet ongeldig, aangezien ook Comrie alleen citeert uit de SV. Met de feiten heb ik reeds lang geleden bewezen dat de HSV een vervalste bijbelvertaling is, terwijl de SV een Godgeschenk betreft.

Het tweede wat gezegd moet worden, is, dat u in uw artikel over de filosofie van Comrie met geen woord rept over zijn embryo-filosofie, terwijl de dwaalleer van de Afscheiding, met name die van de Ger. Gem. volledig gestoeld is op de embryo-filosofie van Comrie, onder aanvoering van ds. G.H. Kersten, ds. A. Moerkerken en valse leraar ds. J.M.D. de Heer.

DE RATIONELE HUTSPOT-LEER VAN TOVERDOKTER J.M.D. DE HEER

http://www.derokendevlaswiek.com/2015_THEOLOGIE_PERSBERICHTENVALSEzpTOVERDOKTER_JzoMzoD_de_HEER_vs_DSzo_Azo_KORTznBOEK.html

Het derde wat gezegd moet worden is, dat u in uw artikel de weerlegging van de onbijbelse "rechtvaardiging van eeuwigheid" die Comrie leerde, zodanig laat overheersen dat het riekt naar een tunnelvisie, waaruit weer andere karikaturen ontstaan.

Het vierde wat gezegd moet worden is, dat u de foederaal-theologen, Macovius en Holtius buiten beschouwing laat, terwijl juist door de invloed van deze theologen Comrie zich op het verkeerde been heeft laten zetten van de scholastiek en de filosofie, wat u kunt lezen via de onderstaande artikel-link:

http://www.derokendevlaswiek.com/ARCHIEF_2004zn2007DWALINGENEMBRYO_FILOSOFIE.html

De artikelen-linken die ik u reeds deed toekomen vormen feitelijk ook een commentaar op uw Comrie-artikel, aangezien u min of meer dezelfde biblicistische misslagen maakt die ds. A. Kort maakt in zijn oudvader-citaten-boek "Wedergeboorte of schijngeboorte", waarvan de inhoud "een kuyperiaans veronderstelde rechtvaardiging van de gelovige" betreft, in plaats van de onderschrijving van de bijbelse leer van de rechtvaardiging van de goddeloze, "de leer waarmee de Kerk staat of valt" (Luther).

Bovendien kan geen sterveling met het ploegen, aanhalen en citeren van oudvaders de leer van Christus verdedigen, aangezien Gods Woord Zichzelf bewijst en verklaart. Al die oudvaders zijn mij best, maar degenen die een scala oudvaders aanhalen om de Schrift te bewijzen, zijn ondermaans en ongeldig bezig. Oudvaders citeren is opzich niet verkeerd, maar niet om Gods Woord en de leer van Christus te bewijzen. Bovendien is uw uiteenzetting formalistisch en zonder geloofsbevinding

Bij de exegese van Romeinen 4:5: "*Doch dengene, die niet werkt, maar gelooft in Hem, Die den goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid*", gaat het bij duizenden dominees verkeerd en dat al eeuwen lang. Rom. 4:5 wordt veelal rationeel-biblicistisch gelezen en verstaan. De rechtvaardiging van de goddeloze begint echter niet met het geloof, maar met God. God is het Die de goddeloze rechtvaardig verklaart op grond van de toegerekende gerechtigheid van Christus. Gods orde is eerst de schenking, dan de aanneming (Joh. 3:27), in de orde van rechtvaardigmaking-geloof. De woestijn-vrucht van een rationeel-biblicistische beredenering van de rechtvaardigmaking in de wanorde van geloof-rechtvaardigmaking, is een dood conclusiegeloof, terwijl Christus de goddelozen waarvoor Hij te Zijner tijd gestorven is (Rom. 5:6) levend en zalig spreekt in de tijd, gelijk geschreven is: "*Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: De ure komt, en is nu, wanneer de doden zullen horen de stem des Zoons Gods, en die ze gehoord hebben, zullen leven*", Joh. 5:25 en dat is de bewegende en levendmakende oorzaak dat ze in Hem geloven.

Vriend Kort (wie niet?) leert bovendien ook de rooms-schizofrene twee-mens-leer en hij ontkent de definitieve oude-mens-dood, zoals die voor Gods volk o.a. in Rom. 6:11, Rom. 7:9, Gal. 2:19 en Kol.3:19 uitdrukkelijk geleerd wordt voor al Gods kinderen. Zie mijn weerlegging op het dwaalboek van ds. Kort via onderstaande link:

<http://www.providencemountainranch.com/DS.%20A.%20KORT%20LEERT%20EEN%20KUYPERIAANS-VERONDERSTELDE%20RECHTVAARDIGING%20VAN%20DE%20GELOVIGE.pdf>

Dank voor uw verzoek, om op uw artikel te reageren, ik zal uw artikel doorlopen en hier en daar wat aantekeningen plaatsen - GPPB. v.d.m.

“De filosofische speculatie van Alexander Comrie”

Door Hendrik Jan van der Heiden

In het jaar 2011 heb ik me bezig gehouden met Alexander Comrie (1706–1774). Toen schreef ik een essay, een samenvatting van ABC des geloofs, een samenvatting van Eigenschappen, en een samenvatting van Zondag 7. Door nieuwe publicaties van ds. A. Kort, D. Baarssen en J. H. Madern ben ik anders naar Comrie gaan kijken. Dit artikel is een uitgebreide kritische beschouwing over Comrie.

Alexander Comrie was een predikant en theoloog uit de Nadere Reformatie die sterk beïnvloed was door het scholastiek, met name de zogenoemde “precieze” en “analytische” benadering van theologische concepten. Hij was doordrenkt van Gereformeerde orthodoxie, maar mengde dit met een stevige dosis rationalistische en filosofische ideeën, als een reactie op René Descartes, Jacobus Arminius, de drie Verbondenleer, en de theologie van Saumur.

Comrie was dus een filosofisch theoloog en een theologisch filosoof. Zolang de Bijbelse boodschap maar overeind blijft staan, is dat geen probleem. Plato stelde dat de zichtbare wereld slechts een schaduw is van de echte, onzichtbare wereld van ideeën of vormen. Comrie legde een grote nadruk op het onzienlijke werk van God in de ziel. In zijn visie op de bekering en de rechtvaardigmaking ligt de nadruk op geestelijke werkelijkheden die niet zichtbaar zijn, maar wel reëel en fundamenteel. Voor Comrie is ware kennis van God geen rationele of zintuiglijke kennis, maar een verlichte kennis van het geloof (**dat is juist - GPPB**) – wat aansluit bij Plato’s idee van “zien met de ziel” (**misplaatste conclusie - GPPB**).

Bij Comrie is er een aparte sfeer voor geloof en rede. Comrie stond (**terecht - GPPB**) kritisch tegenover de opkomende Verlichting en rationalisme, en verdedigde dat het geloof boven de rede staat – een visie die platonische trekken heeft. Plato zag het hoogste weten (de idee van het Goede) ook als iets dat boven zintuiglijke of rationele kennis uitgaat.

Comrie was sterk beïnvloed door scholastieke filosofe, waarin klassieke elementen uit Plato en Aristoteles verwerkt zijn. In zijn boek *Examen van het Ontwerp van Tolerantie* verdedigt hij de zuiverheid van het Gereformeerde geloof met logische precisie en metafysische onderscheidingen – iets wat aansluit bij het platonische verlangen naar vaste, eeuwige waarheden.

Alexander Comrie is de ontwerper van de leer van de rechtvaardiging van eeuwigheid (*justificatie ab aeterno*). Volgens deze leer zijn de uitverkorenen van eeuwigheid af rechtvaardig in Christus — dat wil zeggen: reeds vóór hun bekering, of zelfs vóór hun geboorte, zijn zij in de ogen van God rechtvaardig verklaard op grond van hun verkiezing in Christus.

We mogen de vraag stellen of deze rechtvaardigingsleer van Comrie, die doordrenkt met speculatieve elementen en complexe begrippenstructuren, uiteindelijk veel te ver afstaat van de Bijbelse eenvoudige boodschap; de goede en blijde boodschap van het Evangelie, die juist zo hard nodig is in de Gereformeerde

Gemeenten en Gereformeerde Gemeenten in Nederland, en die veel meer aansluit bij de pastorale praktijk voor iedere hoorder. Ieder bevindelijk christen heeft recht op een Bijbelgetrouwe Evangelieboodschap, die niet gedomineerd dient te worden door een massieve uitverkiezingsleer.

GPPB.: Een bijbelgetrouwe Evangelie-prediking is afsnijdend en bevrijdend; ten eerste omdat God een God is Die de goddeloze rechtvaardigt (Rom. 4:5); omdat Christus te Zijner tijd voor DE goddeloze is gestorven (Rom. 5:6) en omdat DE doden door de levendmakende stem van de Zoon van God door Woord en Geest uit hun Adamsgraf opstaan en in Hem geloven (Joh. 5:25).

Er zijn inmiddels aardig wat boeken over Alexander Comrie op de markt. Als je deze boeken leest, dan geven ze graag de indruk dat je met de filosofische bril van Comrie de meeste zuivere Gereformeerde visie te pakken hebt.

Eerst wil ik een vergelijking geven van de leer van de rechtvaardiging, het genadeverbond en de beloften van Christus bij Alexander Comrie met theologen als Maarten Luther, Johannes Calvijn, John Owen, William Perkins, Tomas Boston, en de broers Ralph en Ebenezer Erskine, Dit vraagt om zorgvuldige aandacht voor nuance, historische context en terminologie. Hieronder geef ik een thematische vergelijking in overzichtelijke vorm:

GPPB.: Al die oudvader-vergelijkingen brengen geen licht in de duisternis. William Perkins, de vader der Puriteinen, leerde bovendien dat begeren naar de zaligheid al geloof is, hetgeen haaks staat op de leer en de bevinding van de rechtvaardiging van de goddeloze dat begint met de vergeving der zonden. God rechtvaardigt geen begerige, geen gelovige, geen wedergeboren mensen, maar de goddeloze!
PS. Ik sla al die door u gemaakte tabellen met oudvader-visies over, want dat scheidt geen duidelijkheid in dit verhaal.

Comrie vertegenwoordigt de nadere Reformatie in haar meest precisianistische vorm, beïnvloed door scholastiek en de preoccupatie met het innerlijke werk van de Heilige Geest. De Erskines, Boston, en Luther benadrukken eerder het vrije aanbod van het evangelie, in tegenstelling tot Comrie's strikte toepassing. Calvijn, Owen, en Perkins nemen een meer middelpositie in, hoewel Owen dichter bij Comrie staat in termen van verkiezingsdenken.

De eerste kritische vraag mag je stellen. Heeft Comrie zich uiteindelijk buiten de grens van de Gereformeerde traditie gesteld? Is Comrie in de bloeitijd van de Nadere Reformatie te ver van het gewone Gereformeerde spoor en van de Reformatie afgeweken? Je mag altijd deze vragen stellen naar de Bijbelse grond, waarop het model van Comrie is gebouwd. Als een predikant daar geen overtuigend antwoord heeft, laat het vooral zien dat Comrie een weg is ingeslagen: de speculatieve theologie, die als een wazig kleed boven de oproep van goede en blijde boodschap, als uitnodiging van het Evangelie hangt.

De leer van de rechtvaardiging van eeuwigheid door Comrie ziet er als volgt uit[1]:

Trap 1: De rechtvaardigmaking van eeuwigheid in Gods besluit. **(Bestaat niet - GPPB).**

Trap 2: De rechtvaardigmaking in de opstanding van Christus. **(Hij is opgewekt om onze rechtvaardigmaking in verwervende zin - verwerving is nog geen toepassing - GPPB).**

Trap 3: De rechtvaardigmaking in de toerekening van Zijn gerechtigheid, nadat de inwendige verandering in ons plaats kan hebben. **(Geen verandering, maar vernieuwing - Die in Christus is, is een nieuw schepsel - GPPB).**

Trap 4: De rechtvaardigmaking in de vierschaar van het geweten. **(Is de enige bijbelse rechtvaardiging die er bestaat en dat door het geloof - GPPB).**

Comrie wilde alle accent op God in Zijn Wezen leggen. Gods wil is absoluut. Gods besluiten zijn eeuwig. Al het menselijke telt niet mee. Er zijn geen geloofsdaden uit de mens. Alles komt van de eeuwige God. God heeft onze wil, ons geloof, ons geloven niet nodig. Comrie wil het karakter van de genade absoluut en volstrekt uit God alleen benadrukken. Comrie is met zijn rechtvaardiging van eeuwigheid tot een abstract dogma gekomen. Dit heeft de troost tot de zekerheid van velen onthouden. Oneerbiedig gezegd: de Gereformeerde Gemeenten en de Gereformeerde Gemeenten in Nederland die zich heel graag op Comrie beroepen zitten eigenlijk met de gebakken peren van Comrie. **(Eigen schuld - GPPB).**

Veel gereformeerde theologen, ook binnen de orthodoxie, hebben deze leer van de rechtvaardiging van eeuwigheid bekritiseerd of verworpen als on-Bijbels, met als argument dat de rechtvaardiging volgens de Schrift verbonden is aan geloof in Christus en dus in de tijd plaatsvindt, niet van eeuwigheid.

Eerst een overzicht van Bijbelse argumenten die gebruikt worden om aan te tonen dat de rechtvaardiging van eeuwigheid on-Bijbels is, met verwijzingen naar het Nieuwe Testament:

Rechtvaardiging gebeurt door geloof. Romeinen 5:1 – “Wij dan, gerechtvaardigd uit het geloof, hebben vrede bij God door onze Heere Jezus Christus.” Dit vers verbindt rechtvaardiging causaal met het geloof. Het suggereert dat de rechtvaardiging pas na het geloof plaatsvindt, en niet reeds van eeuwigheid.

GPPB.: Hier maakt u de bekende biblicistische misslag, aangezien niet het geloof rechtvaardigt, maar God Die de goddeloze rechtvaardig verklaart, niet omwille van zijn geloof, maar op grond van het offer en de voorbede van Christus, waarin de toepassing is verzekerd.

Rechtvaardiging volgt op bekering. Lukas 18:13-14 – De tollenaar zei: “O God, wees mij zondaar genadig!” Jezus zegt: “Ik zeg u: deze ging gerechtvaardigd naar zijn huis...” De rechtvaardiging vindt plaats op het moment van de bekering - hier tijdens het gebed van de tollenaar. Dit spreekt tegen een leer die stelt dat hij al van eeuwigheid gerechtvaardigd was.

GPPB.: De tollenaar ging niet gerechtvaardigd naar huis op grond van zijn zonde-belijdenis, maar op grond van Gods rechtvaardigverklaring, zoals ook bij Zacheus en Levi is geschied. Uw argumenten tegen de Comrie's dwaalleer van de rechtvaardiging van eeuwigheid had u niet zo dikwijls hoeven herhalen, maar kan met twee zinnen gezegd kunnen worden.

Rechtvaardiging en geloof zijn onlosmakelijk verbonden. Galaten 2:16 – “...wij weten dat de mens niet gerechtvaardigd wordt uit werken van de wet, maar door het geloof in Jezus Christus.” Indien rechtvaardiging van eeuwigheid waar was, zou geloof geen noodzakelijke voorwaarde zijn, maar Paulus stelt expliciet dat geloof de voorwaarde is.

GPPB.: Het ware geloof wordt nergens in Gods Woord als een voorwaarde geleerd, dan alleen voor de onbekeerden in het kader van het gebod “bekeert u en geloof”, op straffe des drievoudigen doods! Het geloof in het uur van de wedergeboorte is een vrije genadegift Gods die in orde (niet in tijd) volgt op de vrije rechtvaardigmaking, zoals ook Abraham is gerechtvaardigd op Gods spreken, want we bevestigd kunnen vinden in Gen. 15:1, zeggende “Ik ben uw Schild, uw Loon zeer groot.” Dat spreken Gods was de bewegende oorzaak dat Abraham God geloofde en werd zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid, hoewel het geloof niet Abrahams gerechtigheid voor God was, aangezien dat bij al Gods kinderen de (toegerekende) gerechtigheid van Christus is.

Abraham werd gerechtvaardigd door geloof in de tijd. Romeinen 4:3 – “Abraham geloofde God, en het is hem tot gerechtigheid gerekend.” De rechtvaardiging van Abraham vond in de geschiedenis plaats toen hij God geloofde (Genesis 15:6), niet van eeuwigheid af.

GPPB.: U maakt steeds dezelfde misslag, aangezien Abraham (en al Gods kinderen) gerechtvaardigd is geworden door een vrijsprekend God, terwijl God de gerechtigheid van Christus zet op rekening des geloofs. Uw spreken over het geloof en rechtvaardigmaking is helaas rationeel-biblicistisch, maar Gods kinderen ervaren het ook als zij als een goddeloze door God gerechtvaardigd worden (1 Joh. 3:14), met als directe vrucht: de vrede met God.

Voorafgaande staat is verdoemenis, niet rechtvaardigheid. Efeze 2:1-3 – “...u was dood door de overtredingen en de zonden... en wij waren van nature kinderen des toorns.” Dit wijst erop dat mensen niet van eeuwigheid gerechtvaardigd zijn, maar voor hun bekering onder de toorn van God leven.

De rechtvaardiging is een forensische daad in de tijd. Romeinen 8:30 – “En die Hij gerechtvaardigd heeft, die heeft Hij ook verheerlijkt.” Dit vers toont een volgorde: verkiezing → roeping → rechtvaardiging → verheerlijking. Rechtvaardiging volgt op roeping, niet op verkiezing.

GPPB.: Ook alweer een misverstaan van de orde des heils. De krachtadige inwendige roeping IS de levendmakende stem van de Zoon van God (Joh. 5:25) en niet iets anders als de rechtvaardigverklaring des zondaars voor God. Roeping en rechtvaardiging geschieden tegelijkertijd en verschillen niet wezenlijk van elkaar.

Rechtvaardiging vereist de toepassing van Christus' verdienste op het individu door geloof, en is dus niet een eeuwige status. Comrie's leer verwacht de eeuwige raad van God (verkiezing) met de tijdelijke uitvoering van Gods heilsplan (rechtvaardiging door geloof).

Nog een paar argumenten, die duidelijk maken dat Comrie een onwettige toepassing maakt van het decreet op de heilsgeschiedenis (*ordo salutis*).

1. Bijbelse rechtvaardiging, Romeinen 5:1: “Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God door onze Heere Jezus Christus.” Het werkwoord “gerechtvaardigd zijnde” (δικαιωθέντες – aoristus participium) wijst op een voltooid feit, maar verbonden met de tijdelijke werkelijkheid van geloof. Paulus plaatst rechtvaardiging duidelijk ná het geloof, niet vóór het geloof of vóór het bestaan. Rechtvaardiging wordt hier gepresenteerd als het gevolg van geloof. Aangezien geloof pas plaatsvindt in de tijd, kan rechtvaardiging niet van eeuwigheid zijn. Geloof is een middel, geen resultaat van rechtvaardiging.

GPPB.: Paulus leert dat de bediening des doods aan de wedergeboorte voorafgaat (Rom. 7:9 - Gal. 2:19), zoals hij een beeld van een weduwe neemt in Romeinen 7, waarvan de eerste man gestorven is en als dat het geval is, mag zij hertrouwen. Dat is een beeld van het sterven van de oude mens door de bediening des doods. Christus trouwt geen hoer, maar een reine maagd, d.w.z. die der wet gestorven is. U daarentegen brengt “de gelovige mens” in stelling en dan mag God die “gelovige” mens rechtvaardigen, maar dat is een grove ketterij en in strijd met de leer van de rechtvaardiging van de goddeeloze. God is de Eerste in het werk der zaligheid en Christus is als het Begin der schepping Gods ook de Eerste in de herschepping, niet het geloof. God spreekt Zijn volk zalig en daarom geloven zij in Hem. Bovendien zijn al Gods kinderen uit God geboren en niet wedergeboren door het geloof, maar van Boven geboren TOT geloof op de stem van de Zoon van God (Joh. 5:25).

Johannes 1:13 Welke niet uit den bloede, noch uit den wil des vleses, noch uit den wil des mans, maar uit God geboren zijn.

1 Johannes 3:9 Een iegelijk, die uit God geboren is, die doet de zonde niet, want Zijn zaad blijft in hem; en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren.

1 Johannes 4:7 Geliefden! Laat ons elkander liefhebben, want de liefde is uit God; en een iegelijk, die liefheeft, is uit God geboren, en kent God;

1 Johannes 5:1 Een iegelijk, die gelooft, dat Jezus is de Christus, die is uit God geboren; en een iegelijk, die liefheeft dengene, Die geboren heeft, die heeft ook lief dengene, die uit Hem geboren is.

1 Johannes 5:4 Want al wat uit God geboren is, overwint de wereld; en dit is de overwinning, die de wereld overwint, namelijk ons geloof.

1 Johannes 5:18 Wij weten, dat een iegelijk, die uit God geboren is, niet zondigt; maar die uit God geboren is, bewaart zichzelf, en de boze vat hem niet.

1. Bekering en de toepassing van Christus, Handelingen 13:38-39: *“Zo zij u dan bekend, mannen broeders, dat door Hem u vergeving der zonden verkondigd wordt; en dat van alles, waarvan gij door de wet van Mozes niet gerechtvaardigd kondt worden, door Hem een ieder, die gelooft, gerechtvaardigd wordt.”*

GPPB.: U hanteert hier een onjuiste vertaling, en ik heb reeds lang geleden de grondtaal en wel 30 engelse vertalingen er op nagezien, waar duidelijk geleerd wordt dat een iegelijk die gelooft, gerechtvaardigd IS - niet “wordt”.

Het gaat hier om een aanbod en toepassing van rechtvaardiging aan hen die geloven. De rechtvaardiging gebeurt in de verkondiging, door geloof. Dit impliceert een temporele handeling die plaatsvindt na de prediking en het geloof. De structuur van de tekst maakt duidelijk dat de rechtvaardiging niet van eeuwigheid is, maar in de tijd aan gelovigen wordt toegepast. Een leer die stelt dat men reeds van eeuwigheid gerechtvaardigd is, ondermijnt de noodzaak van prediking en geloof.

Het is wartaal om te leren dat degenen die reeds in Christus geloven, de rechtvaardiging wordt aangeboden, aangezien alle ware gelovigen zonder onderscheid reeds gerechtvaardigd zijn.

1. De orde van de heilsbedeling vereist een temporele toepassing van rechtvaardiging, Romeinen 8:30: *“En die Hij tevoren verordineerd heeft, deze heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt.”* Dit vers laat een duidelijke volgorde zien: voorverordining → roeping → rechtvaardiging → verheerlijking. De rechtvaardiging komt ná de roeping – een daad van God in de tijd waarbij de gelovige wordt toegebracht tot Christus. Als rechtvaardiging van eeuwigheid zou zijn, dan zou de orde van dit vers ondermijnd worden. Rechtvaardiging komt ná roeping, en roeping vindt plaats in de tijd.

GPPB.: U maakt van de heilsorde een rationeel stappenplan, terwijl in het kader van de toepassing van het heil de zaken niet in opeenvolgende gedeelten wordt ontvangen, maar ineens en geheel, gelijk geschreven is: “Zo dan, indien iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbijgegaan, ziet, het is alles nieuw geworden”, 2 Kor. 5:17. De inwendige roeping geschiedt bij de uitverkorenen bovendien krachtadig in de tijd en daarmee zijn zij OOK tegelijkertijd gerechtvaardigd. De krachtadige inwendige roeping geschiedt op de levendmakende stem des Zoons van God (Joh. 5:25).

2. De zondige mens is niet van eeuwigheid verbonden met Christus. Lees Efeziërs 2:3-5: *“...waren wij van nature kinderen des toorns... Maar God... heeft ons mede levend gemaakt met Christus (uit genade zijt gij zalig geworden)...”* De uitverkorenen waren, net als de anderen, “kinderen des toorns” – d.w.z. onder het oordeel, vóór hun bekering. Pas in de tijd worden zij met Christus levend gemaakt. Dit maakt duidelijk dat de gelovigen niet reeds gerechtvaardigd waren vóór hun bekering. Als iemand reeds van eeuwigheid gerechtvaardigd was, zou hij niet onder het toornvonnissen vallen. Maar deze tekst stelt expliciet dat ook de gelovigen onder de toorn waren, totdat zij levend werden gemaakt.

3. De leer maakt geloof overbodig als instrumenteel middel. Als men van eeuwigheid gerechtvaardigd is, dan is geloof niet langer het middel waardoor de rechtvaardiging wordt toegepast, maar hooguit een gevolg. Dit staat haaks op de sola fide-leer die stelt dat rechtvaardiging geschiedt door het geloof alleen.

Galaten 2:16: *“wetende dat de mens niet gerechtvaardigd wordt uit werken der wet, maar door het geloof van Jezus Christus...”* Het geloof is dus geen bijkomstigheid, maar essentieel voor de rechtvaardiging in het geestelijk leven.

GPPB.: “Door het geloof van Jezus Christus”, ziet niet op het geloof van Gods volk, maar op het volmaakte geloof van de Voleinder des geloofs, ofwel op Zijn volkomen gehoorzaamheid/gerechtigheid en dat is de grond voor de rechtvaardigmaking door het geloof.

4. De leer van rechtvaardiging van eeuwigheid doet een sprong van het decreet Gods naar de stand van de ziel, zonder de openbaring van God in de Schrift te volgen. Dit is een vorm van speculatieve theologie – het doordenken van verborgen dingen die God niet heeft geopenbaard. Deuteronomium 29:29: *“De verborgen dingen zijn voor den HEERE, onze God; maar de geopenbaarde zijn voor ons...”* De Schrift geeft ons geen expliciet onderwijs over een persoonlijke rechtvaardiging van eeuwigheid. Elke poging om dat wel te stellen, begeeft zich op het terrein van het verborgene, wat speculatief is en buiten de grenzen van gezonde exegese valt. Comrie heeft het risico genomen om zich boven de Schrift te verheffen.

We kijken nu naar (overbodige) standpunten van klassieke gereformeerde theologen die zich expliciet uitspraken tegen de leer van rechtvaardiging van eeuwigheid, zoals geleerd door Comrie. Deze theologen maken een duidelijk onderscheid tussen verkiezing (een eeuwige daad) en rechtvaardiging (een temporele daad in de tijd, toegepast op het individu door geloof).

Johannes Calvijn (1509–1564) verwerpt duidelijk de leer van een eeuwige rechtvaardiging: *“Wij worden dus pas rechtvaardig gerekend, nadat wij tot het geloof zijn gekomen. Daarom is de rechtvaardiging niet van eeuwigheid, maar geschiedt in de tijd.”*^[2] Calvijn maakt onderscheid tussen het eeuwige raadsbesluit van God (verkiezing) en de toepassing daarvan (rechtvaardiging) door de Heilige Geest op het moment van geloof.

John Owen (1616-1683) schrijft: *“God rechtvaardigt niemand dan degene die gelooft. Wat God ook van eeuwigheid heeft beschikt, de rechtvaardiging is niet de uitvoering van dat besluit, maar een daad van God in de tijd.”*^[3] Owen maakt een scherp onderscheid tussen het eeuwige raadsbesluit van God en de tijdgebonden daad van rechtvaardiging. Hij beschouwt eeuwige rechtvaardiging als een verkeerde vereenzelving van besluit en toepassing.

William Perkins (1558-1602) schrijft in ‘A golden chain’(1592): *“De rechtvaardiging wordt in de tijd tot stand gebracht bij de roeping van de uitverkorenen.”* Perkins onderstreept dat rechtvaardiging volgt op de effectuele roeping – het werk van de Geest dat zich binnen de tijd afspeelt, en dus niet van eeuwigheid.

In de theologie van Johannes Coccejus (1603–1669) worden *“gelovigen pas gerechtvaardigd wanneer zij Christus in het geloof aannemen.”* Coccejus erkent het eeuwige voornemen van God, maar handhaaft dat de daad van rechtvaardiging pas bij de geloofstoepassing geschiedt.

Francis Turretin (1623–1687) was een Zwitsers gereformeerde scholasticus, invloedrijk op de Nadere Reformatie: *“We zijn uitverkoren van eeuwigheid, maar we worden niet gerechtvaardigd van eeuwigheid. [...] De Schrift leert dat rechtvaardiging plaatsvindt door geloof en dus in de tijd.”*^[4] En verder: *“Wij ontkennen dat de rechtvaardiging eeuwig is... zij is een inwendig besluit in Gods verstand, maar haar uitvoering geschiedt in de tijd, wanneer de zondaar gelooft.”*^[5] Turretin weerlegt uitdrukkelijk de leer van *“justificatio ab aeterno”* (rechtvaardiging van eeuwigheid) en zegt dat het geloof het instrumentele middel is waardoor de gelovige gerechtvaardigd wordt. Turretin maakt een onderscheid tussen het decretum internum en de uitvoering in tempore. Rechtvaardiging is pas een forensisch-rechterlijke daad als zij op de gelovige toegepast wordt.

Anthony Burgess (d. 1664) schrijft in zijn *Vindiciae Legis* (1654): “Rechtvaardiging is een rechterlijk oordeel, dat zonde veronderstelt en vergeving vereist, en dat kan men niet van eeuwigheid zeggen.” Burgess wijst erop dat rechtvaardiging alleen zin heeft als er zonde en vergeving is. Daarom is het onlogisch en onschriftuurlijk om van een rechtvaardiging van eeuwigheid te spreken.

In het werk ‘Christ set forth’ maakt Tomas Goodwin (1600–1680) onderscheid tussen de “rechtvaardiging in het hart van God” (d.w.z. het voornemen of besluit), en de “rechtvaardiging in het geweten van de mens” (toepassing door geloof). Goodwin: “De rechtvaardiging bestaat in Gods hart als voornemen, maar wordt pas werkelijkheid in het geweten van de mens door het geloof.” Goodwin erkent het decreet van God, maar waarschuwt dat de uitwerking daarvan pas bij de geloofsgemeenschap met Christus plaatsvindt.

GPPB.: Goodwin leert ook een dwaling aangezien de rechtvaardigverklaring in het hart van God tegelijkertijd geschiedt in het hart van de zondaar. Bovendien vindt de rechtvaardigverklaring niet plaats vanuit de gemeenschap met Christus, maar brengt de zondaar in de staat der gemeenschap met Christus, in de overzetting van het rijk der duisternis in het rijk van eeuwig licht.

Wilhelmus à Brakel (1635–1711): “Sommigen menen dat de rechtvaardiging van eeuwigheid is, maar dat is in strijd met de Schrift, die ons leert dat wij gerechtvaardigd worden door het geloof...“De rechtvaardiging geschiedt niet van eeuwigheid, maar is een daad Gods in de tijd, na de vereniging met Christus door het geloof.”[6] À Brakel wijst de leer van eeuwige rechtvaardiging scherp af en stelt dat rechtvaardiging noodzakelijk verbonden is aan het geloof en de vereniging met Christus in de tijd. À Brakel maakt net als Calvijn een onderscheid tussen verkiezing (van eeuwigheid) en rechtvaardiging (bij het geloof).

GPPB.: Brakel leerde ook dat de zekerheid behoort tot het welwezen des geloofs en niet tot het wezen des geloofs, hetgeen onbijbels is en in strijd is met de leer van de rechtvaardiging van de goddeloze.

Westminster Confessie van Geloof (1647): “Zij die God daadwerkelijk roept, rechtvaardigt Hij ook: niet door iets wat Hij in hen ziet, maar door het geloof dat zij hebben in Christus; dit geloof is ook een gave van God.”[7] De Confessie legt rechtvaardiging na de roeping en door het geloof. Er is geen sprake van rechtvaardiging van eeuwigheid.

GPPB.: U zegt nergens wat u onder de inwendige roeping verstaat, en omdat u de rechtvaardiging op de roeping laat volgen, verstaat u alles biblicistisch-rationeel.

Herman Bavinck (1854–1921) een Nederlands theoloog bekend van zijn Gereformeerde Dogmatiek: “De rechtvaardiging is niet van eeuwigheid, zoals de verkiezing, maar geschiedt in de tijd, op grond van het geloof in Christus.”[8] Bavinck erkent wel dat in Gods raad alles zeker en vastgesteld is, maar dat rechtvaardiging pas realiteit wordt in de tijd, bij het geloof.

Elke poging om de daad van de rechtvaardiging te verplaatsen naar de eeuwigheid ondermijnt de structuur van het heil en staat haaks op de duidelijke leer van de Schrift én de belijdenisgeschriften, zie ook de Dordtse Leerregels, H3/4, art. 11-12.

De leer van rechtvaardiging van eeuwigheid door Comrie is niet in overeenstemming met de volgorde van het heilsplan (ordo salutis). In strijd met het Nieuwe Testament dat leert: “eerst geloof, daarna rechtvaardiging”. Het is door vrijwel alle gereformeerde theologen en belijdenissen duidelijk afgewezen.

Nu naar de Bijbel. Alle kinderen van God op aarde worden in *de tijd* gerechtvaardigd door het geloof. Dat is de taal van de Bijbel. We kijken naar enkele Bijbelteksten.

GPPB.: U had al die dodemanshersen achterwege kunnen laten, omdat u daarmee niets bewijst. U overschat ook het geloof, door het geloof als bewegende oorzaak aan te merken voor de

rechtvaardiging, terwijl het geloof slechts een instrument is van aanneming. De bewegende oorzaak en de grond van de rechtvaardigmaking ligt in het bloed van Christus, gelijk geschreven is: “Maar God bevestigt Zijn liefde jegens ons, dat Christus voor ons gestorven is, als wij nog zondaars waren. Veel meer dan, zijnde nu gerechtvaardigd door Zijn bloed, zullen wij door Hem behouden worden van den toorn. Want indien wij, vijanden zijnde, met God verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, veel meer zullen wij, verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven. En niet alleenlijk dit, maar wij roemen ook in God, door onzen Heere Jezus Christus, door Welken wij nu de verzoening gekregen hebben”, Rom. 5:8-11.

Romeinen 5:1: *“Wij dan, gerechtvaardigd uit het geloof, hebben vrede bij God door onze Heere Jezus Christus.”* Deze tekst spreekt in de voltooid tegenwoordige tijd (“gerechtvaardigd”) en toont aan dat rechtvaardiging plaatsvindt op het moment van geloof – in de tijd.

Romeinen 3:28: *“Wij komen dus tot de slotsom dat de mens door het geloof gerechtvaardigd wordt, zonder werken van de wet.”* Paulus stelt hier duidelijk dat rechtvaardiging in het heden gebeurt, door geloof. Dit gebeurt als een huidig feit voor de gelovige.

Galaten 2:16: *“Wij weten dat een mens niet gerechtvaardigd wordt uit de werken van de wet, maar door het geloof in Jezus Christus; ook wij zijn in Christus Jezus gaan geloven, opdat wij gerechtvaardigd zouden worden uit het geloof in Christus...”*

Rechtvaardiging wordt gepresenteerd als een doel van het geloof in het leven nu, niet slechts in het hiernamaals.

Titus 3:5-7: *“Hij heeft ons zalig gemaakt, niet op grond van werken van rechtvaardigheid die wij gedaan zouden hebben, maar overeenkomstig Zijn barmhartigheid, door het bad van de wedergeboorte en de vernieuwing door de Heilige Geest, Die Hij rijkelijk over ons uitgegoten heeft door Jezus Christus, onze Zaligmaker, opdat wij, gerechtvaardigd door Zijn genade, erfgenamen zouden worden overeenkomstig de hoop van het eeuwige leven.”* Dit geeft aan dat rechtvaardiging volgt op wedergeboorte – dat is een moment in het tijdelijke leven.

1 Korinthe 6:11: *“En sommigen van u zijn dat geweest. Maar u bent schoongewassen, u bent geheiligd, u bent gerechtvaardigd in de Naam van de Heere Jezus en door de Geest van onze God.”* Dit spreekt over een voltooide handeling. De gelovigen zijn gerechtvaardigd, en dat is dus gebeurd tijdens hun leven.

Lukas 18:14: (Gelijkenis van de tollenaar en de Farizeeër) *“Ik zeg u: Deze ging gerechtvaardigd naar zijn huis, in tegenstelling tot die ander.”*

Jezus zelf zegt dat de tollenaar op dat moment gerechtvaardigd werd, dus tijdens zijn gebed, in de tijd.

GPPB.: Niet tijdens zijn gebed, ook niet door een bloot geloof, want dat is allemaal uw eigen inlegkunde, aangezien de tollenaar -net als Zacheus en Levi- is gerechtvaardigd door een vrijsprekend God, gelijk geschreven is: “Zacheus! haast u, en kom af; want Ik moet heden in uw huis blijven”, en in het geval van Levi in het tolhuis, ofwel in het voorportaal der hel, ligt heel zijn zaligheid in het “Volg Mij” van Christus.

Niet het geloof, maar Christus is het Begin van de wedergeboorte. Uw argumentatie is niet bijbels theologisch, laat staan geloofsbevindelijk, aangezien u -wellicht onbedoeld- een scheiding aanbrengt tussen de apostolische rechtvaardigingsleer en de bekeringswijze van de bijbelheiligen -voorzover die in Gods Woord staan opgetekend- terwijl die geheel met elkaar in overeenstemming zijn. De Samaritaanse vrouw zou zich in uw geloof-rechtvaardigings-verhaal niet herkennen, omdat zij niets kon met het geloof, zolang Christus Zich aan haar niet had geopenbaard als haar persoonlijke Verlosser. Eerst wordt zij ontdekt en ontbloot tot haar fundamentele toe, wordt van de waarheid overtuigd en komt dan met al haar geredeneer aan haar einde, waarop Christus Zich aan haar openbaarde, zeggende: *“Ik ben het die met u spreekt!” Joh. 4:26.* Hetzelfde zien wij met de blindgeborene, die door Jezus ziende werd gemaakt, door het Sanhedrin uitgeworpen werd, en op de vraag van Christus: *“Gelooft gij in de Zoon van God?”* bleek hij dat geloof te missen, zeggende: *“Wie is Hij, Heere, opdat ik in Hem moge geloven?”* Vervolgens maakte Christus Zich zaligmakend aan de man bekend: *“En gij hebt Hem gezien, en Die met u spreekt, Dezelve is het. En hij zeide: Ik geloof, Heere! En hij aanbad Hem”, Joh. 9:37-38.* Zo is het met Zacheus en Levi gegaan en met de aartsvaders, waarvan de bekering van Jakob exemplarisch ten voorbeeld gesteld wordt in Hosea 12:5 in de orde van Betel en

Pniel, ofwel 1^e en 2^e bekering (Luk. 22:32b). De Moorman heeft hetzelfde ondervonden toen Filippus hem Jezus preekte op zijn vraag op leven of dood: *“Zegt den profeet dit van zichzelf of van een ander?”* omdat hij zijn eigen oordeel las in de rol van Jesaja (53) en d.m.v. de prediking van Filippus Christus aan hem werd geopenbaard en hij tot het geloof in Christus kwam en vervolgens gedoopt werd in het kader van een zendingssituatie, terwijl de kinderdoop in de gemeente van Christus geschiedt in een verbondssituatie.

Uw aanbods-theologie komt niet overeen met de wijze waarop Christus de Zijnen vindt op het vlakke des velds, vertreden in hun geboortebloed en door Christus levend en zalig gesproken worden (Ezech. 16:5-6). De wijze van bekering der bijbelheiligen komt echter volkomen overeen met hetgeen Paulus leert in o.a. Romeinen 4, 5, 6, 7 en 8, in de doorgang van de enge poort en zoals ook Bunyan dat tekent in zijn Christenreis naar de eeuwigheid, waarbij hij de wettische ontwaking zo bijbels tekent van de man die stad verderf ontvlucht en door een weg van omkomen en verloren gaan in de doorgang van de enge poort als een goddeloze wordt gerechtvaardigd, zoals ook de moordenaar aan het kruis gerechtvaardigd werd door de vrijmaking des Zoons: *“Heden zult gij met Mij in het paradijs zijn”, Luk. 23:43.*

Jakobus 2:24: *“U ziet dus nu dat een mens uit werken gerechtvaardigd wordt en niet alleen uit geloof.”*

Jakobus benadrukt dat de vruchten van het geloof (werken) bevestigen dat iemand gerechtvaardigd is – dit speelt zich ook in het leven af.

GPPB.: Abraham werd OOK gerechtvaardigd door de werken door het offeren van zijn zoon Izak en Rachab de hoer werd OOK door de werken gerechtvaardigd door de verspieders te verbergen.

De Bijbel leert dat rechtvaardiging een daad is in de tijd, verbonden aan het persoonlijk geloof in Christus. De rechtvaardiging vindt niet reeds bij de verkiezing plaats, maar pas nadat het geloof wordt gewerkt in het hart van de zondaar.

Het geloof is het instrument van rechtvaardiging. De gereformeerde belijdenis stelt dat geloof het enige middel is waardoor wij Christus en Zijn gerechtigheid deelachtig worden: Heidelbergse Catechismus, vraag 60 – *“Alleen door een waar geloof in Jezus Christus...”*

GPPB.: U mixt alles door elkaar heen. Het geloof is niet het instrument van rechtvaardiging, maar het instrument der aanneming van de geschonken gerechtigheid van Christus. God is de Zender en het geloof de ontvanger. De schenking gaat aan de aanneming des geloofs vooraf, want het geloof zelf rechtvaardigt NIET, maar neemt de geschonken belofte aan, waardoor Gods kinderen Christus en Zijn gerechtigheid ontvangen als hun enige gerechtigheid voor God. De toepassing van het heil en de vrede met God wordt ook ervaren door het geloof, gelijk geschreven is: *“En de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en uw zinnen bewaren in Christus Jezus”, Filip. 4:7.* Geloof zonder ervaring is een dood geloof en zonder de liefde. Een gevoelsgeloof is vals, maar er is een waarachtig geloofsgevoel, dat is het geloof dat door de liefde is werkende, hoewel het geloof t.a.v. de rechtvaardigmaking alleen staat (sola fide).

Op de vraag van Christus: *“Wilt gijlieden ook niet weggaan?”* klonk het antwoord van Petrus: *“Heere, tot Wien zullen wij heengaan? Gij hebt de woorden des eeuwigen levens. En wij hebben geloofd en bekend (= ervaren), dat Gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods”, Joh. 6:68-69.*

Als God een goddeloze rechtvaardigt, wordt Christus aan de ziel geopenbaard door Woord en Geest als het Einde der wet, tot rechtvaardigheid, een iegelijk die gelooft (Rom. 10:4). Zonder deze zaligmakende openbaring van Christus door Woord en Geest is alles inbeelding. Paulus getuigt ervan: *“Maar wanneer het Gode behaagd heeft, Die mij van mijner moeders lijf aan afgezonderd heeft, en geroepen door Zijn genade, Zijn Zoon in mij te openbaren, opdat ik Denzelve door het Evangelie onder de heidenen zou verkondigen, zo ben ik terstond niet te rade gegaan met vlees en bloed”, Gal. 1:15-16.*

Westminster Confessie 11.1 – *“...niet om iets in hen, maar alleen om Christus' wil, door het geloof.”* Dit geloof

wordt gewerkt in de tijd door de Heilige Geest bij de effectieve roeping. De rechtvaardiging volgt daarop – niet erop vooruit.

GPPB.: Nee, nee, nee, door de krachtadige inwendige roeping worden Gods kinderen gerechtvaardigd, waarop de aanneming des geloofs in orde volgt.

De Bijbel spreekt over de natuurlijke mens, ook de gelovigen vóór zijn bekering, als een kind des toorns. Efeze 2:3 – “...en wij waren van nature kinderen des toorns...” Titus 3:3-5 – “Want ook wij waren voorheen onverstandig... doch toen de goedertierenheid van God verscheen, maakte Hij ons zalig...”

Als men reeds van eeuwigheid gerechtvaardigd zou zijn, hoe zou men dan nog onder de toorn van God kunnen verkeren? Deze tegenstelling toont de onhoudbaarheid van Comrie’s stelling.

GPPB.: Dat is een verkeerde redenering, hoewel er geen rechtvaardiging van eeuwigheid bestaat maakt het argument wat u ertegen inbrengt de stelling van Comrie niet onhoudbaar, want anders zou volgens diezelfde redenering de eeuwige liefde waarmee God Zijn volk liefheeft, ook onhoudbaar zijn, terwijl de houdbaarheid van Gods raadsbesluiten en eigenschappen niet staan noch vallen door ontheologische spitsvondigheden, maar eeuwig blijvend en eeuwig geldig zijn in God Zelf.

De orde van het heil. De Bijbel geeft een duidelijke volgorde van Gods werken in de heilsorde: Romeinen 8:30 – “...die Hij geroepen heeft, die heeft Hij ook gerechtvaardigd...” Hieruit blijkt: Verkiezing is van eeuwigheid. Roeping gebeurt in de tijd. Rechtvaardiging volgt op die roeping. Verheerlijking is de voleinding. De leer van een eeuwige rechtvaardiging doorbreekt deze volgorde en vermengt verkiezing met toepassing.

GPPB.: Nee, nee, nee, de rechtvaardiging volgt niet op de inwendige roeping, maar geschiedt op de krachtadige inwendige roeping, dus op de levendmakende stem van de Zoon van God (Joh. 5:25). Ook delen Gods kinderen reeds in de tijd in de verheerlijking - “En wij allen, met ongedekten aangezichte de heerlijkheid des Heeren als in een spiegel aanschouwende, worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest”, 2 Kor. 3:18.

Laten wij daarom blijven bij het getuigenis van de Schrift: “Wie gelooft in Hem, wordt niet veroordeeld...” (Joh. 3:18) ...en dus: ook niet gerechtvaardigd vóór dat geloof.

GPPB.: Rechtvaardiging en geloof geschieden tegelijkertijd, maar het ware geloof volgt in orde op de rechtvaardigverklaring van de goddeloze door God. U redeneert veel te veel in opeenvolgende tijdsbestekken, hetgeen onbijbels is en daarmee valt u (onbewust) in dezelfde filosofisch-scholastieke strik als Comrie verstrikt zat. Alleen vis kan men fileren, maar degenen die Gods Woord fileren, zoals ook u dat doet, overtreden de leer van Christus en hebben God niet (2 Joh. 1:9).

Comrie leerde “toerekening vóór inlijving”, dat is de toerekening van Christus’ gerechtigheid vóór het geloof. Dat betekent dat gelovigen *voor* hun inlijving (wedergeboorte) in Christus, met al hun zonden in feite gerechtvaardigd zijn en dat de zonden op Christus al is geworpen, zodat Christus de gelovigen de zonden niet meer aanrekent. De consequentie van het denken van Comrie is dat een gelovige twee keer gerechtvaardigd is: al vanaf eeuwigheid (lijdelijke rechtvaardiging), en vanaf zijn wedergeboorte (dadelijke rechtvaardiging).

In de eeuwigheid heeft dus God de Vader aan God de Zoon Jezus Christus gevraagd: wil jij Borg en Hoofd zijn van alle uitverkorenen en hen de gerechtigheid toerekenen. Comrie speculeerde dus dat er in de eeuwigheid voor dat de wereld geschapen is, al uitverkorenen en verworpenen bestonden. Comrie ziet dus verkiezing en verwerping als een eeuwig raadsbesluit van God. Maar heeft God Zijn besluiten niet genomen op de eerste scheppingsdag van de aarde?

GPPB.: U spreekt onbeschoft over de goddelijke Personen, de Vader en de Zoon, “wil jij Borg en Hoofd

zijn...”, alsof God en Christus uw speelkameraden zijn. Echt godslasterlijk!

Het is ook vreselijk om te leren dat Gods eeuwige besluiten pas genomen zouden zijn op de eerste scheppingsdag. Dat te leren is geen geringe ketterij. U helt over naar de leer van de Arminianen die leren dat God verkiest op voorgezien geloof. Verkiezing en verwerping daarentegen zijn absoluut verankerd in Gods eeuwige raadsbesluiten en daarin was Comrie zuiver bijbels. Handelingen 15:18 leert: *“Gode zijn al Zijn werken van eeuwigheid bekend.”* Ook David getuigt ervan: *“Uw ogen hebben mijn ongevormden klomp gezien; en al deze dingen waren in Uw boek geschreven, de dagen als zij geformeerd zouden worden, toen nog geen van die was”, Psalm 139:16.* God heeft Zijn volk liefgehad met een eeuwige liefde, krachtens Zijn eeuwige raadsbesluit, hoewel Hij die liefde pas kwijt kan als de mens met God verzoend is in de tijd. God heeft een wil des bevels en een wil des besluits. Krachtens de zondeval en de wil des bevels van God is heel de wereld voor God verdoemelijk, onder de toorn Gods en is zalig worden onmogelijk, maar krachtens de wil des besluits van God worden de uitverkorenen onfeilbaar in de tijd met God verzoend en deelgenoot van de Geest der aanneming tot kinderen, het kinschap Gods en delen in de vergeving der zonden en eeuwige liefde Gods, terwijl de verworpen voor eeuwig worden verdoemd (door eigen schuld).

In de eeuwigheid was God er alleen, let op de Drie-enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest. We doelen hier op de Vrederaad, of het Verbond van de Verlossing. Hier was alleen God met Zichzelf. Nu zegt Comrie dat er uitverkoren zijn, en gerechtvaardigd zijn in de eeuwigheid, voor de grondlegging der wereld. Dat is inbeelding. Dat is Plato. Ook het verbond van genade betreft Comrie dus op eeuwigheid. Christus is dus Hoofd van alle uitverkorenen in de eeuwigheid, voordat de wereld bestond.

Netzomin er een rechtvaardiging van eeuwigheid bestaat, bestaat er ook geen verbond der verlossing. In de eeuwige vrederaad is het verbond der genade gesloten tussen de Vader en de Zoon en aan Abraham vermaakt in de tijd. De Christelijk gereformeerden leren de drie-verbondenleer, terwijl er maar twee verbonden zijn, het werkverbond en het genadeverbond, gelijk geschreven is: *“Want er is geschreven, dat Abraham twee zonen had, een uit de dienstmaagd, en een uit de vrije. Maar gene, die uit de dienstmaagd was, is naar het vlees geboren geweest; doch deze, die uit de vrije was, door de belofenis; hetwelk dingen zijn, die andere beduiding hebben; want deze zijn de twee verbonden; het ene van den berg Sina, tot dienstbaarheid barende, hetwelk is Agar; want dit, namelijk Agar, is Sina, een berg in Arabie, en komt overeen met Jeruzalem, dat nu is, en dienstbaar is is met haar kinderen. Maar Jeruzalem, dat boven is, dat is vrij, hetwelk is ons aller moeder”, Gal. 4:22-26.*

Is het waar dat er in de eeuwigheid als een besluit geweest is om niet geboren mensen al te rechtvaardigen? Nee, want Jezus Christus heeft in de eeuwigheid niet aan het Kruis gehangen, de straf gedragen en alle zonden betaald in de eeuwigheid. Jezus Christus is niet gepredestineerd, of uitverkoren, zoals Comrie leert. Jezus Christus, de Zoon van God is naar de aarde gekomen, en zo God-mens geworden.

GPPB.: Van al de werken van Christus staat geschreven: *“Want wij, die geloofd hebben, gaan in de rust, gelijk Hij gezegd heeft: Zo heb Ik dan gezworen in Mijn toorn: Indien zij zullen ingaan in Mijn rust! hoewel Zijn werken van de grondlegging der wereld af al volbracht waren”, Hebr. 4:3.*

Krachtens de wil des besluits van God heeft God van eeuwigheid besloten om een volk in de tijd te rechtvaardigen door het bloed van Christus. Dat heeft met een rechtvaardiging van eeuwigheid niets te maken. De Vader heeft Christus van eeuwigheid gegeneerd, zeggende: *“Ik zal van het besluit verhalen: de HEERE heeft tot Mij gezegd: Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik U gegeneerd”, Ps. 2:7.* Dat is: *“Heden heb Ik U voortgebracht, namelijk, van eeuwigheid, eer de bergen geboren waren (Ps. 90:2).*

Psalmen 25:6 Zain. Gedenk, HEERE! Uwer barmhartigheden en Uwer goedertierenheden, want die zijn van eeuwigheid.

Psalmen 41:13 (41-14) Geloofd zij de HEERE, de God Israels, van eeuwigheid en tot in eeuwigheid! Amen, ja, amen.

Psalmen 90:2 Eer de bergen geboren waren, en Gij de aarde en de wereld voortgebracht hadt, ja, van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God.

Psalmen 93:2 Van toen af is Uw troon bevestigd, Gij zijt van eeuwigheid af.

Psalmen 103:17 Maar de goedertierenheid des HEEREN is van eeuwigheid en tot eeuwigheid over degenen, die Hem vrezen, en Zijn gerechtigheid aan kindskinderen;

Psalmen 106:48 Geloofd zij de HEERE, de God Israels, van eeuwigheid en tot in eeuwigheid; en al het volk zegge: Amen, Hallelujah!

Spreuken 8:23 Ik ben van eeuwigheid af gezalfd geweest; van den aanvang, van de oudheden der aarde aan.

Ook het verbond van genade betreft Comrie dus op eeuwigheid. Christus is dus Hoofd van alle uitverkorenen in de eeuwigheid, voordat de wereld bestond. Alle uitverkorenen zijn dus gerechtvaardigd in de eeuwigheid. Kan dat een besluit over uitverkorenen om hen al te rechtvaardigen? Nee, want Jezus Christus heeft in de eeuwigheid niet aan het Kruis gehangen, de straf gedragen en alle zonden betaald in de eeuwigheid. Jezus Christus is niet gepredestineerd, of uitverkoren, zoals Comrie leert. Jezus Christus, de Zoon van God is naar de aarde gekomen, en zo God-mens geworden.

GPPB.: Ik raad u aan om al uw artikelen van uw website te verwijderen, want het is allemaal on-theologische hutspot. Het verbond der genade is weldegelijk gesloten in de eeuwigheid tussen de Vader en de Zoon, gelijk geschreven is: "Want wie is hij, die met zijn hart borg worde, om tot Mij te genaken? spreekt de HEERE", Jer. 30:21b - "Toen sprak Ik: Zie, Ik kom (in het begin des boeks is van Mij geschreven), om Uw wil te doen, o God!"

Prof. dr. C. Graafland stelt dat Comrie tot een 'Nestoriaanse christologie' is gekomen. De twee naturen van Christus als God en mens worden te veel gescheiden. Zijn mens-zijn wordt een te grote zelfstandigheid toegekend. Dit heeft het Concilie van Chalcedon veroordeeld.

Hiermee wordt gezegd dat Comrie's opvatting over Christus lijkt op die van Nestorius, een vroegchristelijke bisschop wiens ideeën als ketters zijn veroordeeld. In plaats van dat de goddelijke en menselijke natuur in Christus verenigd zijn in één persoon, houdt Comrie die twee naturen te veel los van elkaar. Comrie beschrijft het menselijke aspect van Christus alsof het bijna een zelfstandige persoon 'de man Christus Jezus' is, los van het goddelijke. Het Concilie van Chalcedon (451 na Chr.) formuleerde de orthodoxe leer dat Christus één persoon is in twee naturen (volledig God en volledig mens), zonder verwarring of scheiding. Het concilie veroordeelde de opvatting van Nestorius, die de twee naturen te veel gescheiden hield.

GPPB.: Uw link tussen Comrie en Nestorius is belachelijk en een absolute leugen, aangezien Comrie de twee naturen van Christus nergens vaneen scheidt. U maakt steeds ongegronde conclusies.

Comrie wees de algemene of universele verzoening af. Dat betekent dat Christus alleen voor de uitverkorenen gestorven is, en voor hen alleen een volkomen verzoening heeft verworven.

GPPB.: Dat is waarachtig Goddelijk waar dat Christus alleen en uitsluitend voor de uitverkorenen is gestorven, die Hij van de Vader heeft gekregen, gelijk geschreven staat: "Ik bid niet voor de wereld, maar voor degenen, die Gij Mij gegeven hebt, want zij zijn Uw", Joh. 17:9 en dat betreffen alleen DE goddelozen uit Rom. 5:6. Dat God in Christus de wereld met Zichzelf heeft verzoend (2 Kor. 5:19), betekent geen universele verzoening, noch algemene verzoening, noch rechtvaardiging van eeuwigheid, hoewel de verzoening van Christus wel genoegzaam is voor wel duizend werelden.

Comrie ziet dus hierin dat God de Zoon onmiddellijk in de eeuwigheid alle uitverkorenen de gerechtigheid toerekent, dat is de rechtvaardiging van eeuwigheid. Dat is **onmiddellijke** toerekening. Dit heeft Comrie verzonnen. Zo staat het in zijn Catechismus. Comrie kwam maar tot Zondag 7, en dat is maar goed ook dat Comrie het niet afgemaakt heeft. Geen enkele Gereformeerde theoloog spreekt over de **onmiddellijke** toerekening.

GPPB.: U valt steeds in herhaling.

We zijn gekomen in een gesloten logisch theologisch denksysteem van Comrie. “Van eeuwigheid heeft God de Zijnen uitverkoren. Dit ligt vast. Alles wat er gebeurt in de geschiedenis, heeft God al besloten. Gods wil en besluit is soeverein. Niets gebeurt er bij geval. Iedereen ligt onder Gods toorn, tenzij God van boven ingrijpt, door de Heilige Geest, in de wedergeboorte.”

GPPB.: Dat is waarachtig en Goddelijk waar, wat Comrie hier zegt.

Bij Comrie is Christus de eerste uitverkorene! De uitverkorenen zijn van eeuwigheid geschonken tot verheerlijking. De eigenlijke verkiezing gaat dus aan schenking vooraf. De wil van God is vrijmachtig en de bewegende oorzaak van de verkiezing. De verkiezing en verwerping is niet een daad van Gods rechtvaardigheid of Gods barmhartigheid, **maar van Gods soevereine oppermachtige wil**. Comrie gaat hier in tegen artikel 16 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

GPPB.: Het lijkt erop dat u de leer van Comrie in alles verdacht wil houden. Comrie heeft uitdrukkelijk gedwaald, maar lang niet in alles. Als Comrie leert dat Christus de eerste Uitverkorene is, is dat volledig bijbels. “Want die Hij te voren gekend heeft, die heeft Hij ook te voren verordineerd, den beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij de Eerstgeborene zij onder vele broederen”, Rom. 8:29. En in Jesaja 42:1 staat geschreven: “Ziet, Mijn Knecht, Dien Ik ondersteun, Mijn Uitverkorene, in Denwelken Mijn ziel een welbehagen heeft! Ik heb Mijn geest op Hem gegeven; Hij zal het recht den heidenen voortbrengen.” Christus is inderdaad de Uitverkorene Gods (Luk. 23:35).

Voor de zondeval is er dus al scheiding tussen verkorenen en verworpenen. Het genadeverbond valt samen in de Vrederaad. Het genadeverbond is opgericht, toen God besloot om de verkiezing te realiseren met de uitverkorenen. Ook het genadeverbond is juridisch.

GPPB.: Handelingen 15:18 leert: “Gode zijn al Zijn werken van eeuwigheid bekend”, en artikel 16 van de NGB leert dat ook, namelijk dat de scheiding tussen de uitverkorenen en de verworpenen van eeuwigheid in Gods Raad besloten is. Alle personen en hun eeuwige bestemming en ook alle dingen staan van eeuwigheid in Gods Boek geschreven. Waarachtig Goddelijk waar is ook dat het genadeverbond is gesloten in de eeuwige vrederaad tussen de Vader en de Zoon. God heeft alles tevoren bepaalt krachtens de wil des besluits van God. Daar kan de mens niet mee werken, want God heeft de mens gebonden aan de wil des bevels van God en alleen na ontvangen genade krijgen Gods kinderen weleens een blik in de wil des besluits van God, of een Goddelijke openbaring ervan.

Comrie gaat tot het uiterste om de afstand tussen de eeuwige God en de mens zo groot mogelijk te maken. Er is sprake van een radicaal dualisme tussen eeuwigheid en tijd. Dit heeft invloed op het Godsbeeld en mensbeeld.

Je kunt de visie van Comrie ook theologisch duiden met drie fasen van de rechtvaardiging:

Rechtvaardiging van eeuwigheid – God beschouwt de uitverkorenen van voor de grondlegging der wereld reeds als rechtvaardig in Christus (vgl. Efeze 1:4). Objectieve rechtvaardiging – In de volbrenging door Christus (in Zijn kruisdood).

Toepassende rechtvaardiging – In de tijd, als de Heilige Geest het geloof werkt en de gelovige subjectief gaat delen in Christus’ gerechtigheid.

De vraag is: zegt Comrie dat er een ziel in de eeuwigheid is die gerechtvaardigd is? Hier zou een apart wetenschappelijk onderzoek naar gedaan kunnen worden. Ik acht dr. G. A. van den Brink daartoe in staat.

GPPB.: HHK-dr. G.A. van den Brink heeft geen recht van spreken, aangezien ook hij Sodom de hand heeft gereikt. Ook is hij een volbloed arminiaan en een wetenschappelijk onderzoek van zijn hand

naar theologische inzichten van anderen beoordeelt hij vanzelf door een arminiaanse bril.

Wat mij betreft bedoelt Comrie niet dat er twee zielen zijn. Hij stelt evenmin dat de menselijke ziel **van eeuwigheid** bestaat. Dat zou inderdaad een platonische of gnostische gedachte zijn, die strijdig is met de christelijke leer van de creatio ex nihilo (schepping uit het niets). De ziel van de mens ontstaat bij de bevruchting of geboorte — daarover verschillen de meningen onder theologen (traducianisme vs. creatianisme), maar dat is een ander punt.

GPPB.: Uw gesuggereerde “verschil van meningen”, is pure godslastering, aangezien Christus ontvangen is door de Heilige Geest in de maagd Maria en bij die heilige ontvangenis, had Christus ook een menselijke ziel, hoewel hij geen schepsel was, was Hij bij de ontvangenis geen zielloos embryo. Zo is het trouwens bij ieder mens hoewel de ontvangenis alleen bij Christus door de Heilige Geest geschiedde, heeft iedere menselijke embryo bij de conceptie een ziel. Alleen pro-abortus criminelen discussieren hierover om abortus te legaliseren.

Wat Comrie wel zegt, is dat de uitverkorene als persoon in Gods eeuwige raadsbesluit gerechtvaardigd is in Christus. Dat is een uitspraak over de status van de persoon in Gods gedachte — niet over een zelfstandig bestaande ziel van eeuwigheid. De persoon is *in Gods plan* van eeuwigheid gerechtvaardigd. Dat is een logische, theologische constructie binnen de leer van de verkiezing, maar impliceert niet dat er een ‘eeuwige ziel’ bestaat los van de actuele menselijke ziel. Deze verwarring kan ontstaan doordat Comrie sterk de nadruk legt op de eeuwige orde van Gods besluiten. In het scholastiek gereformeerde denken maakt men onderscheid tussen:

ordo decretorum (orde van Gods besluiten)

ordo salutis (orde van het heil in de tijd)

In de ordo decretorum is de uitverkorene al gerechtvaardigd “in Christus”, maar dat betekent niet dat de ziel of de persoon al daadwerkelijk bestond. Het is een uitspraak over Gods voornemen, niet over de realiteit van twee zielen.

Wel komt Comrie met zijn denken dicht bij het Platonisme. De gedachte dat er een ‘ziel van eeuwigheid’ bestaat, los van de fysieke mens, zou inderdaad verwant zijn aan Platonisme. In het platonisme: Bestaat de ziel vóór het lichaam. Is het lichaam een gevangenis van de ziel. Is de stoffelijke wereld minderwaardig t.o.v. de ideeënwereld.

Comrie gaat over de grens van de reformatoren. De mens is een eenheid van lichaam en ziel. De ziel wordt door God geschapen (of voortgebracht) op het moment dat de mens tot aanzijn komt. De uitverkiezing en rechtvaardiging van eeuwigheid zijn theologische uitspraken over Gods besluit, niet over een pre-existente ziel.

Een ziel kan niet gerechtvaardigd in de eeuwigheid. Een ziel wordt met een lichaam geboren. Die ziel ligt onder Gods toorn. Wanneer die ziel tot geloof komt, dan is de ziel gerechtvaardigd in de tijd. Een ziel van een persoon wordt slechts een keer gerechtvaardigd, en dan voorgoed blijft zo’n ziel gerechtvaardigd. Christus heeft Zijn heilsfeiten slecht eenmalig gedaan. Helemaal in de tijd.

De verwijzing naar de vrede raad (raad van vrede) en de rechtvaardiging van eeuwigheid behoort tot de klassieke scholastieke verwoording van het pactum salutis: het verbond van verlossing binnen de Drie-eenheid in de eeuwigheid. Comrie werkte dit op een uiterst precieze en dogmatische manier uit, waarbij de uitverkorenen van eeuwigheid af al gerechtvaardigd zouden zijn, maar laat het genadeverbond opgaan in het verbond van de Verlossing.

Er bestaat geen verbond der verlossing, netzomin er een rechtvaardiging van eeuwigheid bestaat. De twee verbonden die er zijn, heb ik u bewezen uit Gal. 4:22-26.

Deze constructie van Comrie dat de uitverkorenen rechtvaardig zijn van eeuwigheid is niet naar de Schrift. God heeft de uitverkorenen, of Zijn kinderen *liefgehad* met een eeuwige liefde. De eeuwige Liefde van God in Christus is geen rechtvaardiging. Het mag ook niet boven de Schrift worden geplaatst. Er is een gevaar dat dogmatische constructies het levend geloof en de troost van de Schrift overschaduwden. Verkiezing en Genadeverbond worden in elkaar geschoven of aan elkaar gelijk gesteld. Dat wordt een statische en massieve waarheid. Er is weinig bewegelijkheid in de wijze waarop genade functioneert. Hoe komt de gelovige in het genadeverbond? Alleen door inlijving, door de wedergeboorte. De doop betekent niets voor Comrie.

GPPB.: Foederaal-theologen, zoals o.a. Gijsbertus Voetius, Herman Witsius, dr. Steenblok en ook Alexander Comrie lieten de verkiezing heersen over het genadeverbond, maar binnen die optiek blijft er weinig of geen ruimte over voor in- en uitwendige kinderen des verbonds en komt ook de kinderdoop op een smaldeel te staan, terwijl God alle verbondskinderen -in- en uitwendig- ten doop eist, waaruit Hij de Zijnen roept met een krachtdadige inwendige roeping, “Zo velen als er de Heere, onze God, toe roepen zal”, Hand. 2:39b. Ik ga niet alle uitspraken die Comrie volgens u gebezigt heeft controleren op juistheid, maar dat de doop voor Comrie geen waarde had, klinkt me te absurd in de oren en u onderbouwt het ook niet. Rome leert 7 sacramenten en kent de sacramenten contra de Schrift zaligmakende waarde toe. De sacramenten, de Doop en het Heilig Avondmaal zijn door Christus ingesteld, niet tot werking, maar tot versterking des geloofs. Dat heeft Comrie ook geleerd.

Er zijn wel Bijbelteksten die gaan over eeuwige *liefde*, maar dat zegt niks over eeuwige rechtvaardiging vooraf van de gelovigen.

Efeziërs 1:4-5: “*Gelijk Hij ons vóór de grondlegging van de wereld in Hem uitverkoren heeft, opdat wij heilig en smetteloos zouden zijn voor Hem in de liefde. Hij heeft ons voorbestemd om als Zijn kinderen aangenomen te worden, door Jezus Christus, in Zichzelf, overeenkomstig het welbehagen van Zijn wil.*” Deze tekst spreekt expliciet over uitverkiezing “vóór de grondlegging van de wereld” en verbindt dat met “liefde” en het aannemen tot kinderen van God door Jezus Christus.

GPPB.: Uw gebruikte HSV-vertaling is onzuiver en zelfs vals en dat betreft alle de door u geciteerde teksten. SV: “Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem, voor de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde; Die ons te voren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen, door Jezus Christus, in Zichzelf, naar het welbehagen van Zijn wil”, Ef. 1:4-5. Voor de grondlegging der wereld, betekent van eeuwigheid.

2 Timotheüs 1:9: “*Die ons zalig heeft gemaakt en geroepen met een heilige roeping, niet overeenkomstig onze werken, maar overeenkomstig Zijn eigen voornemen en genade, die ons gegeven is in Christus Jezus vóór de tijden der eeuwen.*” Genade werd ons gegeven in Christus Jezus vóór eeuwige tijden (letterlijk: *pro chronōn aiōniōn*), wat wijst op een eeuwige liefdevolle bedoeling van God in Christus.

Johannes 17:23-24: “*Ik in hen, en U in Mij, opdat zij volmaakt één zijn, en opdat de wereld erkent dat U Mij gezonden hebt, en hen liefgehad hebt zoals U Mij hebt liefgehad. Vader, Ik wil dat waar Ik ben, ook zij bij Mij zijn die U Mij gegeven hebt, opdat zij Mijn heerlijkheid zien die U Mij gegeven hebt; want U hebt Mij liefgehad vóór de grondlegging van de wereld.*” Hier spreekt Jezus in Zijn hogepriesterlijk gebed over de liefde van de Vader tot de Zoon vóór de grondlegging van de wereld, en koppelt Hij die liefde aan de gelovigen die Hem gegeven zijn. Impliciet is dat deze liefde ook overgaat op hen die met Christus één zijn.

Romeinen 8:29-30: “*Want hen die Hij van tevoren gekend heeft, heeft Hij ook van tevoren bestemd om aan het beeld van Zijn Zoon gelijkvormig te zijn...*”

“Van tevoren gekend” wordt vaak verstaan als een liefhebbende kennis – een relatie vóór de schepping. Dit is

meer dan slechts vooruit weten; het gaat om een persoonlijke, liefhebbende verkiezing.

GPPB.: U bazelt maar wat over de verkiezing, aangezien die niet verankerd is in Gods gevoel, maar in Zijn eeuwige wil.

Jeremia 31:3: *“De HEERE is mij verschenen van verre: Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde; daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid.”* Hoewel dit oorspronkelijk tegen Israël is gesproken, wordt deze tekst vaak gezien als illustratief voor Gods eeuwige liefde voor Zijn volk – een liefde die van eeuwigheid is.

Comrie was doodsbang voor ruimte van menselijke inbreng in het geloven. Dat vormde voor Comrie een bedreiging voor het genadekarakter van de verkiezing en rechtvaardiging. De tijd wordt opgenomen in de eeuwigheid.

De rechtvaardiging van eeuwigheid wordt in vele preken in de GG en GGiN als een element gepreekt, maar wel zo massief, als feit vooraf, boven de Bijbel. Een waarheid, die door vele kerkgangers in GG als GGiN voor kennis wordt aangenomen, maar biedt te weinig troost, houvast of zekerheid. En dat klopt. Daar ligt ook niet de zekerheid in. In de kringen van de GG en GGiN is Comrie zeer gezaghebbend. Het concept van Comrie leidt tot een massieve en statische opvatting van geloof en genade. Comrie introduceerde te veel filosofische begrippen, toegepast op het geloof, geloven. Het was een te nadrukkelijk concept van God uit gedacht, maar te weinig duidelijk voor de gewone kerkganger. **(Eigen schuld - genoeg gewaarschuwd - GPPB).**

De Koreaan H. M. Yoo schrijft in zijn proefschrift ‘Raad en Daad’: ‘Voor zijn onderscheidingen tussen de ‘verkiezing tot heerlijkheid’ en ‘verkiezing tot zaligheid’, en ‘tussen de Middelaar der vereniging en verzoening’, de ‘vereniging van de Man Jezus Christus met de Zoon van God’ ontbreekt ieder Schriftuurlijk en confessioneel bewijs.’^[9]

Comrie komt in de buurt van het Pantheïsme, dat stelt dat God en het universum identiek zijn — een onpersoonlijk goddelijke substantie, die alles doordringt. Ook komt Comrie met zijn denken ook dicht bij de De Hattemisten. Dit zijn volgelingen van Pontiaan van Hattem. Zij stonden bekend om hun verlichte, antinomiaanse, en mystieke interpretaties van het christelijk geloof. Ze legden de nadruk op een innerlijk, gevoelsmatig geloof.

GPPB.: U mag zich gevoeglijk afvragen of u zich bewust bent van uw eigen pelagianerij aangezien u doorlopend met zevenmijlslaarzen over de val in Adam heenstapt en suggereert dat een geestelijk dood mens iets kan aannemen en met aandringen tot Christus kan komen. Christus leert: *“Niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader, Die Mij gezonden heeft, hem trekke; en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage”*, Joh. 6:44. Christus is het Begin der schepping Gods en Hij is ook het Begin der herschepping God en niet het geloof, noch de gelovige!

Het is niet de bedoeling van de gereformeerde theologie om een eeuwige rechtvaardigingsleer te leren, als een filosofisch bouwwerk, dat voor de gemiddelde kerkganger niet te begrijpen is. Maar zo wordt het in twee kerkverbanden, de Gereformeerde Gemeenten en Gereformeerde Gemeenten in Nederland wel nadrukkelijk geleerd: de rechtvaardiging van eeuwigheid .

Comrie is volledig verzeild geraakt in een eenzijdige beklemtoning van eeuwigheidsdenken vooraf en eeuwige heilsbeschouwing. Hij komt tot ‘wonderlijke constructies, die hem parten gaan spelen in de leer van het verbond, in de belijdenis van de Christus, in de opvatting van het geloof.’^[10]

Het is volledig terecht dat ds. A. Kort, een vooraanstaand predikant van de Oud Gereformeerde Gemeenten hier grote vraagtekens heeft. Kort schreef een scriptie over John Owen en publiceerde twee boeken: ‘Wedergeboorte of schijngeboorte’ en ‘Het rechtvaardigend geloof’. Kort verdedigt hier de Gereformeerde leer. Ik hoop van harte dat hierdoor de Oud Gereformeerde Gemeenten van het denken van Comrie zijn

bevrijdt.

GPPB.: U hebt zich laten verleiden door een illusie, aangezien ds. Kort nadrukkelijk de leer van de rechtvaardiging van de goddeloze ondermijnt en die ingeruild heeft voor zijn kuyperiaanse rechtvaardiging van de gelovige. De OGG ligt met alle andere refokerken onder het oordeel van een kracht der dwaling en deelt in de grote afval der refokerken en wordt nergens van bevrijd, omdat geen enkele refokerk Gods planting is. Christus zegt duidelijk: “Alle plant, die Mijn hemelse Vader niet geplant heeft, zal uitgeroeid worden”, Matth. 15:13. Dat geldt ook duidelijk voor al die vleselijk opgerichte huidige kerkdenominaties.

Wat is nu het geloof volgen Comrie? Kennis, toestemmen en vertrouwen. Tot zover geen probleem. Dan komt er nog iets ingewikkelds. Geloven is niet een daad, maar een hebbelijkheid. Dit woord komt weer uit de wijsgerige middeleeuwse scholastiek.[11] De hebbelijkheid is slechts een vermogen om te kunnen geloven. Het kan dus ook betekenen dat het geloofsvermogen niet tot geloofsactie komt. Dan denk ik aan baby's, of verstandelijke gehandicapte kinderen. Comrie gaat nog verder met zijn denken: geloof is een ingestorte hebbelijkheid of geloofsvermogen, door de Heilige Geest. Eerst moet er dus geloofsvermogen zijn, daarna komt de daad van het geloof. Eerder niet.

GPPB.: Dat leren de afgescheiden kerken allemaal, eerst een paar jaar verblijven en verpleegd worden in de TBC-zaal van dr. Habitus, om dan vervolgens op houten krukken in het revalidatiecentrum van dr. Actus te leren lopen, ja, dat is de religie van het reeds afgevalen refo-gemenebest.

“Het geloof waardoor wij in Christus worden ingelijfd is geen daad die wij voltrekken, maar ‘een ingestorte hebbelijkheid of een vermogen dat de Heilige Geest in de harten der uitverkorenen instort, waardoor zij een vermogen uit Christus ontvangen om al de indrukzelen die het Woord op dit vermogen maakt te ontvangen en volgens deze indrukzelen werkzaam te zijn.” – Alexander Comrie, *Verhandeling van enige eigenschappen van het zaligmakend geloof*

Door de medewerking van de Heilige Geest bouwen de gelovigen het geloof op. Van stap tot stap komt het zo tot een geloofsdaad.[12]

Hier zie je dat Comrie zich ver verwijderd van de eenvoudige taal van het geloof. Het Credo zegt: Ik geloof in God de Vader, de Almachtige... Ik geloof in de Heilige Geest. Ik geloof één heilige, algemene, christelijke kerk... **(Kerk- met een hoofdletter, want het betreft de levende Kerk van Christus - GPPB).**

Geloven is als een instrument. Je bent volstrekt lijdelijk. Er zijn geen geloofsdaden, voordat je wedergeboren bent. Eerst wedergeboorte en dan geloofswerkzaamheden. Eerst de hebbelijkheid, dan pas de dadelijkheid. Eerst maakt de Heilige Geest je ontvankelijk, dan pas ga je geloven. Het geloof wordt ingestort. Comrie zag een groot gevaar in de daad van het geloof. Iedere geloofswerkzaamheid zag hij als een daad, en Comrie wilde beslist elke geloofswerkzaamheid de pas afsnijden, om zo het volstreekte genadekarakter helemaal uit God te benadrukken.[13]

GPPB.: U mag zich afvragen wie hier de ketter is, Comrie of u, aangezien er van geen waar geloof sprake is en ook niet kan zijn zonder de wedergeboorte. Dat heeft met “hebbelijkheid en dadelijkheid” niets te maken.

Wie eenmaal het geloofsvermogen heeft, gaat geloven. Volgens Comrie bestaat die uit een *uitgaande daad* en een *inkerende daad*. De uitgaande daad, is de geloofsdaad die zich richt op de beloften van God, en dat is de zekerheid van het geloof. Deze beloften zijn de Verbondsbeloften. Comrie vindt dat deze beloften alleen voor de uitverkorenen zijn. Comrie kwam uit Schotland, en zat onder de prediking van Tomas Boston en Ralph en Ebenezer Erskine. Daar komt het vandaan.

GPPB.: U verkettert alles wat Comrie nog wel aan bijbelse theologie geleerd heeft, aangezien Gods Woord wel degelijk de verbondsbeloften leert die inderdaad ALLEEN voor de uitverkorenen gelden in het kader van de toepassing des heils. Als God zegt dat Hij geen lust heeft in de dood der stervenden (Ezech. 18:32), spreekt Hij niet van een verbondsbelofte, maar van algemene heilsverkondiging. Verbondsbelofte, zoals in Mattheus 28:20 staat geschreven: “En ziet, Ik ben met ulieden, al de dagen, tot de voleinding der wereld”, geldt alleen en uitsluitend Gods ware volk en knechten.

Dan de inkerende daad. Dat is het geloof, die de zekerheid van het gevoel herkent in zichzelf. Het gevoel geeft blijdschap en troost, om te weten dat je dus een kind van God bent. Dus, het geloof op de beloften (uitgaande daad), geef zekerheid, zoekt het buiten jou in Christus, en de zekerheid van het gevoel (inkerende daad) geeft is de reflexieve daad, de bewuste wetenschap dat je een kind van God bent. Je kunt ook zeggen uitgaande zekerheid en reflexieve zekerheid.

Bij Comrie is er sprake van een ‘zeker isolement van geloof en gevoel’ ten opzichte van elkaar. Er kan dan geloof zijn, *zonder zekerheid*, die uitstraalt over heel het leven van de ziel, tot in de sfeer van het gevoel toe. Prof. Van’t Spijker schrijft heel terecht over de zekerheid van het geloof bij Comrie: *‘Het geloof dat ik in Christus ben, maakt mij niet zalig. Maar het geloof waardoor ik me aan Christus toevertrouw, schenkt mij behoud.’*^[14]

Laat de analyse van Van ’t Spijker op je inwerken. Hier staat eigenlijk dat de grond van de zekerheid van het geloof, ligt in de gevoelige ervaring van het geloof. De uitgaande daad, die gericht is op Christus, het geloof in Christus, de zekerheid van het geloof, maakt niet zalig. Maar het geloof door me toe te vertrouwen, gevoelige zekerheid, de reflexieve daad, schenkt behoud. Hier staat eigenlijk dat de gelovige pas zeker is van zijn behoud, als er zekerheid is van het gevoel, dus de inkerende of reflexieve daad. Hier is Comrie afgeweken van het Gereformeerde spoor. Comrie gaat verder dan Johannes Calvijn, de Nederlandse geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus.

GPPB.: Van ’t Spijker stond achter het homo-zijn, en leerde daarmee de homo-praxis en dat heeft ook de CGK in zijn geheel ondertekend. Ik neem niets aan van die pro-sodom-ketters!

De uitgaande daad van het geloof is verschillend in trap en maat. De reflexieve daad kan lang gemist worden. Comrie beroept zich op de Westminster Confessie. Maar hij heeft daarmee wel een element ingevoerd, waarvan de waarde in het licht van de voortgang van de Gereformeerde leer moet worden vastgesteld. Dit is geen winst, maar verlies.

Dat is precies wat je in de Gereformeerde Gemeenten (in Nederland) veel tegen komt. Er is veel hang naar speciaal gevoel, maar dat is de grond van het geloof niet. ‘Alle heil wordt in feite naar de eeuwigheid verschoven. Wat we er op aarde door het geloof van beleven is niet meer dan dat we ons bewust worden, dat we er niets aan gedaan hebben.’^[15] ‘De manier van deze bewustwording wordt gekenmerkt door psychologische ervaringen.’^[16]

GPPB.: Met uw aanduiding van “speciaal gevoel” zet u de bijbelse geloofsbevinding op een zijspoor, terwijl de vrijmaking des Zoons (Joh. 8:36) bij de vrijgemaakten, bij levende den lijve ondervonden wordt en zeker niet gelegen is in een “speciaal gevoel”, maar wel ervaren wordt in de blijdschap des geloofs in gemeenschap met Christus. U blijkt in alles een vijand van de ware geloofsbevinding en het spijt mij te zeggen, maar uw artikel had zeker de helft ingekort kunnen worden als u uw herhalings-refrein van Comrie’s “rechtvaardiging van eeuwigheid” achterwege had gelaten en slechts 1 of twee keer had aangeroerd.

Als we Comrie vergelijken met de evangelische benadering van de Marrow-mannen zoals Tomas Boston en de Erskines, dan zijn er bij Comrie verschillende accenten en theologische uitgangspunten aan te wijzen die hem

op fundamentele punten doen afwijken van wat we bij de Marrow-theologie aantreffen.

1. Rechtvaardiging en het geloof bij Comrie

a. Het onderscheid tussen het werk van God in het hart en het antwoord van geloof

Comrie maakt een zeer precieze, bijna dissecterende onderscheid tussen verschillende stadia van het geloofsproces:

Hij stelt dat de wedergeboorte (hebbelijkheid) logischerwijs en theologisch voorafgaat aan het geloof. Vervolgens wordt het geloof als gave geoefend (dadelijkheid), wat uiteindelijk leidt tot het “instrumentele” geloof waardoor de rechtvaardiging plaatsvindt.

Afwijking: Dit benadrukken van fasering en causale volgorde (habituëel vs. actueel geloof) leidt ertoe dat hij de instrumentele rol van het geloof in de rechtvaardiging abstraheert en verzwakt. De Marrow-mannen benadrukken veel meer het onmiddellijke verband: rechtvaardiging vindt plaats door het geloof, zonder dat daar een voorafgaande analyse van ‘habituëel’ geloof aan vooraf hoeft te gaan.

GPPB.: Aan de rechtvaardiging gaat de bediening des doods vooraf, hetgeen u constant loochent. Paulus spreekt tot degenen die de wet verstaan (Rom. 7:1), en leert uitdrukkelijk de wet als eerste schuldeiser, maar u leert alles ten koste van het recht der wet, dus ten koste van het recht Gods en laat daarbij oudvaders buiksprecken om uw eigen opvattingen te stijven. Elk mens staat onder de claim van de wet en al die gefileerde aanbod van genade-praatjes, maken de zaak met de gevallen mens alleen maar erger. De verkondiging van Christus en Zijn gerechtigheid moet vanzelf ook onvoorwaardelijk gepreekt worden, maar de toepassing is er alleen en uitsluitend voor totaal verloren zondaren, die aan de straffe hunner ongerechtigheid een welgevallen hebben (Lev. 26:41-43). De rechtvaardiging van de goddeloze gaat derhalve altijd gepaard met vrijwillige strafaanvaarding, anders is alles schijn!

b. Rechtvaardiging vóór het geloof

Er zijn passages in Comries werken waaruit blijkt dat hij neigt naar een vorm van ‘rechtvaardiging van eeuwigheid’ of althans een rechtvaardiging vóór het geloof in termen van het decreet Gods. Hoewel hij formeel stelt dat de actuele rechtvaardiging alleen gebeurt door het geloof, kunnen zijn lezers een soort dubbele rechtvaardiging ontwaren:

Decreetmatige rechtvaardiging (in de eeuwigheid)

Toepassing in de tijd (door het geloof)

Afwijking: Dit dreigt de existentieel-praktische oproep tot geloof krachteloos te maken. De Marrow-theologen beklemtonen dat de zondaar zich nu en onmiddellijk moet toevertrouwen aan Christus, omdat de rechtvaardiging alleen en pas door het geloof plaatsvindt.

2. Het aanbod van het evangelie (de ‘well-meant offer’) en oproep tot geloof a. Beperkt aanbod bij Comrie

Comrie is terughoudend en voorwaardelijk in zijn prediking van Christus aan zondaren. Hij stelt dat de beloften van het evangelie niet algemeen zijn, maar alleen behoren aan de uitverkorenen, of in elk geval alleen gericht zijn op hen die reeds onder overtuiging van zonde en behoefte leven. De algemene oproep om te geloven wordt dus beperkt tot bepaalde ‘voorbereide’ zondaren.

“Voorbereide” of “geschikt gemaakte” zondaren bestaan niet, wel ontdekte, verloren en verdoemelijke zondaren die aan de straf een welgevallen krijgen voordat God aan Zijn verbond gaat gedenken, gelijk geschreven is: *“Zo dan hun onbesneden hart gebogen wordt, en zij dan aan de straf hunner ongerechtigheid een*

welgevallen hebben; dan zal Ik gedenken aan Mijn verbond met Jakob, en ook aan Mijn verbond met Izak, en ook aan Mijn verbond met Abraham zal Ik gedenken, en aan het land zal Ik gedenken”, Lev. 26:41-42.

Bovendien staat het bevel van bekering en geloof in het kader van de eis der wet, in de orde van ontdekking, verdoeming, vervloeking en doding en daar gaat een recht ontdekte zondaar onder verloren, ten spijt van al die vrije-wils aanbiedingen die zielen in een droomwereld gevangen houden totdat ze met een schrik in de hel vallen. Iedereen mag tot Christus gaan, maar niemand gaat op eigener beweging en dat is de reden dat de Vader Zijn Zoon naar deze vervloekte en ondergaande wereld gezonden heeft, om te zoeken en zalig te maken dat verloren is. Hij zoekt, Hij vindt Hij reinigt en brengt het verloren schaap op Zijn schouders naar het Vaderhuis om hen te doen aanzitten in de bruiloft des Lams.

Afwijking: De Marrow-mannen waren juist krachtig in hun verdediging van de onvoorwaardelijke aanbieding van Christus aan alle mensen, gebaseerd op Gods oprechte wil dat zondaren tot Hem zouden komen (vgl. Jes. 55:1, Joh. 3:16). Boston stelt dat elke zondaar geroepen is Christus te omhelzen, ongeacht zijn innerlijke toestand.

GPPB.: Allemaal prachtig wat u de Marrow-men en Boston laat zeggen, maar het brengt geen mens dichter bij de verlossing, tenzij in de doorgang door de enge poort.

Teksten als: “O alle gij dorstigen! komt tot de wateren, en gij, die geen geld hebt, komt, koopt en eet, ja komt, koopt zonder geld, en zonder prijs, wijn en melk!” Jes. 55:1 en “Want also lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe”, Joh. 3:16, staan in het kader van de toepassing des heils aan gans verloren zondaren en hoewel de roeping van het Evangelie tot een ieder komt, haakt de massa af, omdat zij de kracht van de inwendige roeping niet nodig achten en zich dood luisteren aan de letter die doodt. Die lampen gaan voor eeuwig uit. Want als het onvoorwaardelijk aanbod van vrije genade niet gepaard gaat met de bediening des doods, gaat de massa -net als de rijke jongeling- vijandig-bedroeft naar huis, omdat ze hun eigengerechtigheid niet willen verliezen en hun eigenwillige godsdienst niet willen inwisselen voor de ergernis van het kruis van Christus. Ja, allen worden geroepen met dezelfde roeping, “Dezen wel een reuk des doods ten dode; maar genen een reuk des levens ten leven”, 2 Kor. 2:16. Als het onvoorwaardelijke Evangelie niet in het kader gepreekt wordt van de rechtvaardiging van de goddeloze, is het een arminiaanse prediking, ofwel een evangelie naar de mens. De roeping van het Evangelie komt tot een ieder, maar de toepassing is er alleen voor gans verloren zondaren die dood en verrot terneer liggen op het vlakke des velds vertreden in hun geboortebloed, in de aanvaarding van hun welverdiende straf. En als Christus Zich aan zulke hellevaarders openbaart in Zijn toepassende plaatsbekleding: “Ik voor u daar gij anders de eeuwige dood had moeten sterven”, vallen zij in het vrije van Gods welbehagen aan de voeten van het Lam, gelijk geschreven is:

*“Als onder ‘t heilig recht;
de ziele niet meer vecht,
maar billijkt zondeloon,
wat haar ook overkoom;
rechtvaardigend haar God,
wat eeuwig zij haar lot.
Als in haar laatste vreugde,
het eren van Gods deugden,
de deugd van ‘t recht het wint,
al eist zij “doodt het kind!”
O, stonde van ‘t gericht,
o dood’lijks tijdsgewricht!
Dan wordt verloren gaan,
door God niet toegestaan.
Hier wordt de Zoon gekust,*

*eer z'op de weg vergaat.
Hier drinkt zij 't bloed des Lams,
't welk haar in 't leven laat.
Hier wordt de toorn geblust
en is het Vree met God,
door 't offer van Zijn Zoon;
o, aller zaligst lot."*

b. Voorwaardelijkheid in het aanbod

Bij Comrie speelt ook een theologische voorzichtigheid: men moet niet zomaar Christus aannemen "zonder recht". Hij vreest voor aanneming zonder grondige overtuiging of bekering (mystiek neigend tot preparationisme). Daarmee schuift hij de geloofsoefening richting een voorwaardelijke aanname: pas als bepaalde tekenen van ware overtuiging aanwezig zijn, mag de zondaar tot Christus naderen.

GPPB.: Hier geeft u helaas een verkeerde voorstelling van zaken. Paulus leert in Romeinen 7 niet hoe het moet, maar hoe het gaat; Hij zegt: "En zonder de wet, zo leefde ik eertijds; maar als het gebod gekomen is, zo is de zonde weder levend geworden, doch ik ben gestorven", Rom. 7:9. U gaat er categorisch aan voorbij dat de wet de eerste schuldeiser is en dat de wet zich laat gelden in de verheerlijking van het recht Gods in elk mens die een loopje met de wet Gods neemt, wat elk mens van nature doet. God heeft een wet gesteld en daar doet het Evangelie niets van af, want het Evangelie is het antwoord op de eis der Wet. Christus verkondigde de rijke jongeling echter niet het Evangelie, noch bood Hij hem een gratis belofte aan, maar hij confronteerde de jongeling met het doe-dat der wet. Toen bleek dat de jongeling de wet wel in ere hield door uitwendige gehoorzaamheid, terwijl hij zijn inwendige vijandschap pas goed aan de dag legde door te weigeren al zijn zuurverdiende goederen in te wisselen voor het Evangelie des kruises en huilend van de vijandschap heenging naar zijn eigen plaats. Volgens de marrow-men is Christus een prediker die het Evangelie verduisterde door de rijke jongeling het Evangelie te onthouden, waardoor hij kruisloos zijn dodengang de brede 14 vervolgde, omdat de man bedankte om als een lijk die der wet gestorven is door de enge poort getrokken te worden en als een nieuw schepsel met Christus op te staan. Ik acht de Marrow-men, maar ze zijn absoluut te eenzijdig als het gaat over de toe-eigening van het heil.

Afwijking: De Marrow-mannen beschuldigden precies dit soort theologie van een nieuw verbondswerkverbond: men moet eerst genoeg overtuigd zijn, zich bekwaam weten, enzovoort. De Erskines betoogden dat dit de eenvoud van het geloof in Christus verduistert en een nieuwe wet stelt in plaats van het evangelie.

GPPB.: Nu slaat u de plank volledig mis, aangezien Gods Woord nergens het Evangelie leert ten koste van de wet. Gods Woord leert ook nergens dat zondaren "zich bekwaam weten door genoeg overtuigd te zijn." Die verzinsels werpt uzelf op. Christus maakt Zich uitnemend geschikt voor de ongeschikte zondaren, door die zondaar in het stof des doods te leggen, zoals de godzalige Hanna ervan getuigt: "De HEERE doodt en maakt levend; Hij doet ter helle nederdalen, en Hij doet weder opkomen", 1 Sam. 2:6. Of zoals Paulus ervan getuigt: "En zonder de wet, zo leefde ik eertijds; maar als het gebod gekomen is, zo is de zonde weder levend geworden, doch ik ben gestorven", Rom. 7:9 - Hetzelfde zegt hij in Galaten 2:19: "Ik ben door de wet der wet gestorven, opdat ik Gode leven zou."

Hier gaat u doorlopend aan voorbij en dat is enkel vijandschap en dat zeg ik u aan bij God vandaan, want u wilt duidelijk de oude mens onder de wet handhaven en hem met een vroom kleedje omhangen door hem een gefileerd aanbod van genade in zijn zakken te smokkelen en hem vervolgens over de muur te laten klimmen, omdat de oude mens de doorgang door de enge poort nooit en te nimmer zal maken, maar sterven moet, wat we u uit genoemde teksten hebben bewezen en ik weet het ook geloofsbevindelijk. U hebt echt een droombeeld van de doorgang door de enge poort en daarvan spreekt u dan ook niet met 1 woord.

3. Geloof als 'handeling' versus 'toestand'

Comrie beschrijft het geloof als een hebbelijkheid. Maar hij gaat zo ver in zijn psychologische analyse van het geloof, dat het een bijna onbereikbare staat lijkt. Alleen een grondig beproefde ziel, onder zware overtuiging, lijkt zich daadwerkelijk tot Christus te mogen wenden. Hierin komt Comrie dicht bij de praktijk der godzaligheid in de lijn van Voetius en à Brakel, maar met nog meer nadruk op de introspectieve ervaring.

Afwijking: De Marrow-mannen leggen de nadruk op het objectieve aanbod van Christus en een eenvoudig geloofsantwoord: "neem en eet". De nadruk ligt bij hen op vertrouwen, niet op introspectie. Christus is gegeven aan zondaren, niet pas aan bepaalde voorbereide zondaren.

GPPB.: Er bestaan geen "vorbereide zondaren" dat verzinsel werpt uzelf op, maar er gaan waarachtig wel zaken aan de wedergeboorte vooraf, zoals de overtuigingen des Heiligen Geestes van zonde, gerechtigheid en van oordeel, de vervloeking, verdoeming en doding der wet en als u dat allemaal voorwaarden noemt, is dat een bewijs van uw bittere vijandschap, aangezien de Heilige Geest en de wet zich ongevraagd en onvoorwaardelijk aandienen (Rom. 7:9), terwijl u de voorafgaande overtuiging des Geestes en de bediening der wet in het verdachtenbankje zet als een soort complottheorie. "HC-vraag: Waaruit kent gij uw ellende? Antw. Uit de wet Gods" is bij uw voorstelling van zaken een gepasseerd station, maar dan bedriegt u uw eigen ziel. Er is geen onbekeerde sterveling op aarde die krachtens een objectief aanbod van Christus in Hem vertrouwt, aangezien het ware geloofsvertrouwen pas geboren wordt als Christus zich aan een verloren ziel heeft geopenbaard door Woord en Geest tot rechtvaardigmaking, tot wedergeboorte en tot geloof (Rom. 10:4).

4. Verbondsleer: Comrie versus Marrow

Comrie heeft een uitgesproken scholastisch begrip van het verbond der genade. Hij benadrukt sterk:

De particulariteit van het verbond: het is alleen met de uitverkorenen De inadmissibiliteit van een uitwendige of voorwaardelijke deelname

De monergistische toebrenging door de Geest als noodzakelijke voorwaarde

De Marrow-theologen beklemtonen daarentegen:

De algemene roeping tot deelname aan het verbond De vrije aanbieding van Christus aan allen. Dat het geloof zelf de voorwaarde is, niet de uitverkiezing of innerlijke gesteldheid

Afwijking: De theologie van Comrie leidt tot een gesloten verbondsvisie, die de pastorale kracht van de verbondsprediking ondermijnt. De Marrow-benadering heeft daarentegen een warm, wijd evangelie-aanbod in zich, die voluit bijbels en pastoraal effectief is.

Alexander Comrie – Staat en stand van Gods kinderen, blz. 53 (ed. Den Hertog): "Men moet niet menen dat alle mensen geroepen worden om Christus aan te nemen, maar alleen degenen in wie de Heilige Geest reeds overtuiging van zonde en ellende gewerkt heeft, opdat zij tot Hem zouden vluchten. Het geloof behoort niet aan ieder, maar is het deel der uitverkorenen." Comrie maakt hier een onderscheid in wie geroepen wordt. De uitnodiging tot Christus is dus niet algemeen, maar gericht aan een beperkt publiek: degenen onder 'vorbereidende genade'.

GPPB.: ONZIN! Comrie leerde geen "vorbereidende genade", omdat die niet bestaat, maar "vorbereidingen tot de wedergeboorte," dat is ook mis, maar u laat Comrie dingen zeggen die hij

nooit geleerd heeft.

Marrow of Modern Divinity – Dialoog tussen Evangelista (de leraar) en Nomista (de wettische figuur): “Ik smeeek u, vergis u niet: Christus wordt vrijelijk aangeboden aan iedere man, vrouw en kind die het evangelie hoort — zonder enige uitzondering.” De Marrow-theologen stellen juist dat Christus zonder voorwaarden wordt aangeboden aan allen die het evangelie horen, ongeacht hun geestelijke toestand. De uitnodiging is onvoorwaardelijk en algemeen.

GPPB.: Het Evangelie is onvoorwaardelijk en moet aan allen die het horen onvoorwaardelijk gepreekt worden, maar wel zuiver separerend, zodat het onderscheid tussen “zijn” en “schijn” duidelijk openbaar komt. Met name Christus heeft in de gelijkenissen van de dwaze en wijze bouwer, de vijf wijze en de vijf dwaze maagden, de rijke man en de arme Lazarus, de verloren zoon en de oudste zoon, enz. duidelijk gesepareerd tussen wat het niet is en wat het wel is. Uw voorstelling van zaken en uw Marrow-buiksprekerij kweekt kerken vol rijke jongelingen die van hun drek niet gewassen zijn en u openbaart zich dan ook een volbloed rijke jongeling te zijn, rijk en verrijkt hebbende geen dings gebrek, die van separatie en de doorgang door de enge poort niets moet hebben.

2. Citaat over het geloof als voorwaarde of gevolg

Comrie – ABC des geloofs, vraag 11: “Wanneer de ziel door ontdekkende genade tot ware droefheid komt, dan werkt de Geest het geloof, waardoor men Christus in waarheid gelooft; doch dit is niet het eerste werk van het geloof, want eerst moet men tot kennis van ellende gebracht zijn.” Comrie plaatst bekering en overtuiging als noodzakelijke voorwaarden voordat het geloof werkzaam mag zijn. Dit leidt praktisch tot een voorwaardelijk evangelie, waarin het geloof niet het eerste gebod is, maar iets dat pas later “toegestaan” wordt.

Tomas Boston – Notes on the Marrow, p. 138: “Het is niet vereist dat een mens eerst vernederd, gewond of verschrikt wordt voordat hij tot Christus komt. Die dingen kunnen ook later komen. De eerste daad van het geloof is: tot Hem komen zoals we zijn.” Boston wijst deze volgorde expliciet af. De eerste beweging van het geloof is onmiddellijk: “komen zoals men is,” zelfs in zonden, blindheid en koudheid. Dit sluit volledig aan bij *Jesaja 55:1*: “O, allen die dorst hebt, komt tot de wateren.”

3. Citaat over het aanbod van Christus en de beloften

Comrie – Staat en stand, blz. 87: “De beloften des evangelies zijn niet algemeen, maar toebehorende aan de uitverkorenen, namelijk zij die deel hebben aan het genadeverbond. Niet allen mogen zich deze beloften toe-eigenen, maar alleen wie de merktekenen der genade in zich bevinden.” Comrie ontkent hier impliciet dat de beloften vrij en algemeen aangeboden worden. Hij maakt de toe-eigening afhankelijk van een innerlijke staat, wat de zondaar die worstelt met zijn onwaardigheid terugwerpt op zichzelf.

Ralph Erskine – Sermons, Works Vol. 2, p. 234: “De belofte wordt niet gedaan aan bepaalde bekwaamheden, maar aan zondaren juist als zondaren. Christus wordt u niet aangeboden omdat u vernederd bent, maar opdat u vernederd zou worden.” Dit is een radicaal andere benadering: de beloften zijn voor zondaren precies omdat ze zondaren zijn – niet omdat ze bekwaam of overtuigd zijn. Het aanbod is doelmatig en werkzaam, en dus vrijmoedig te prediken aan ieder mens.

4. Citaat over rechtvaardiging door het geloof

Comrie – Staat en stand, blz. 114: “De rechtvaardiging is wel door het geloof, doch zij is niet afhankelijk van het geloof, als ware het een voorwaarde. God rechtvaardigt de uitverkorene in Zijn eeuwig welbehagen, en dit wordt in de tijd toegepast wanneer het geloof geopenbaard wordt.” Hier zie je Comrie’s neiging tot een soort voorafgaande rechtvaardiging in het besluit Gods. Hoewel hij formeel zegt dat het in de tijd “toegepast” wordt, schuift hij de instrumentaliteit van het geloof op de achtergrond.

Marrow – p. 58: “Het geloof is geen voorwaarde waarop het verbond berust, maar een instrument waarmee wij ontvangen wat reeds vrijelijk gegeven is.” De Marrow-man ziet het geloof puur als een ontvangend instrument. Rechtvaardiging gebeurt niet ‘omdat’ men gelooft (in verdienende zin), maar door het geloof, als middel om Christus te ontvangen. Dit is klassiek reformatorisch (vgl. Calvijn, Inst. 3.11.7).

Teologisch:

Comrie’s sterke scholastieke en systematische analyse heeft geleid tot een verenging van het evangelieaanbod, waarin het geloof haast psychologisch gedefinieerd wordt.

GPPB.: Uw toevlucht tot de huidige godgeleerde refoketterkast, is veelmeer psychotisch dan Comrie in zijn dwalingen geweest is.

De Marrow-theologen blijven veel meer reformatorisch, juist door het objectieve karakter van het evangelie te benadrukken: de belofte van Christus komt tot ons, niet na of via een introspectieve toestand, maar in het horen van het evangelie.

Pastoraal:

Comrie’s benadering leidt gemakkelijk tot angst en passiviteit bij zoekende zondaren, die zich eerst moeten ‘bekwaam’ weten.

De Marrow-benadering opent de weg tot Christus voor de grootste en meest ongeschikte zondaar, met de roep: “Geloof in de Heere Jezus Christus, en gij zult zalig worden.”

Comrie maakt het met zijn visie op de beloften weer ingewikkeld. De belofte is het krijgen van een tekst. Dat betekent dat je de beloofde zaak uit de tekst nog niet kan hebben. Je kunt dus een Bijbelse waarheid ontvangen, maar de werkelijkheid daarvan in je leven niet zien. De belofte is pas geldig en waar, als de belofte in vervulling gaat. ‘Je moet eerst op de toestand zien. Is die zodanig, dat ze een belofte nodig heeft? Want alleen daarvoor zijn de beloften bedoeld. Ze moeten bij de toestand passen. We moeten dan ook ‘op onze ziel en ons geloof letten, of die er wat aan hebben. Dat dus eerst. En dan moet je ook op Gods trouw letten en vervolgens op Jezus zien.’[17]

Zie hier het grote verschil met de reformator Johannes Calvijn. Bij Comrie functioneert het ‘leven uit de beloften’ in de context van een zwak en wankelmoedig geloof. Hier zien we een onderscheid tussen sterke gelovigen en zwak gelovigen. De beloften bij Calvijn zijn waarachtig en betrouwbaar. Calvijn is veel positiever: het gericht zijn op de belofte drukt juist de vastigheid en zekerheid van het geloof uit.[18]

Nu komt mijn punt voor de Gereformeerde Gemeenten en Gereformeerde Gemeenten in Nederland. Let nu goed op. De prediking in de GG en GGiN moet veel meer de uitgaande daad van het geloof in de beloften benadrukken. Maar dan moet je ook de voorwaardelijke beloften (geloof en bekering) als beloften van genadeverbond beschouwen.

Vele kerkgangers willen eerst de inkerende daad van het geloof ervaren, dat is de bewuste wetenschap dat je een kind van God bent, die vrede, blijdschap en troost geeft. Hier zit een probleem.

Comrie zegt dat er eerst een uitgaande daad moet zijn, om vervolgens de inkerende daad te hebben. Altijd in die volgorde. Ik val hem daarin bij. Maar dan moeten de prediking in de Gereformeerde Gemeenten (in Nederland) veel directer worden opgeroepen met bevel van geloof en bekering, tot die uitgaande daad van het geloof.

Het lijkt erop dat de GG en GGiN te druk zijn om de hoorders eerst te bewegen tot de inkerende daad, om

vervolgens de uitgaande daad te stimuleren bij Gods kinderen, omdat alleen voor hen de beloften van het genadeverbond gelden. Dit is dus niet in lijn met wat Comrie leert.

Laten we het nog eenvoudiger voorstellen. Als je nu de uitgaande daad en de inkerende daad in elkaar schuift, en niet zoals Comrie uit elkaar trekt, dan zal je zien dat hoorders die de voorwaardelijke en onvoorwaardelijke beloften van God aangrijpen, ook de daadwerkelijke zekerheid hebben, en zullen ontvangen. God is betrouwbaar en geen leugenaar.

De oproep om met de beloften van God werkzaam te zijn in de prediking, zie je veel meer bij Tomas Boston en de Erskines. Het is de vraag of Comrie helemaal in dit spoor ging. Comrie heeft het genadeverbond en verkiezing te veel op elkaar betrokken. Het is denkbaar dat dit ongetwijfeld invloed had op de prediking van Comrie. Maar dan moet je ook zeggen dat Kersten en Steenblok er zeker door beïnvloed zijn. De kerkgeschiedenis van de Gereformeerde Gemeenten leert ons dus, dat de royale beloftenprediking van Boston en de Erskines een punt van discussie is geweest. Denk aan ds. R. Kok en dr. C. Steenblok. (ds. R. Kok heeft ook gedwaald)

Comrie bestreed ook de drie verbondenleer, maar vond het toch bijbelgetrouw. Kersten deed dat ook, maar nog fanatieker. Met de drie verbondenleer krijgt het genadeverbond veel meer ruimte. Beloften zijn royaler aan de hoorders. Meer verbondstheologie, waarin de universele aanbidding van het Evangelie veel beter en meer uit de verf komt.

(Dwaallicht) J. H. Madern ziet Comrie als een verbondstheoloog. Zo is het niet helemaal. Volgens Comrie komt de gelovige alleen bij inlijving in het genadeverbond. De objectieve lijn van het genadeverbond is afhankelijk gemaakt van de wedergeboorte van de gelovige, met zijn subjectieve ervaring. Horen alle gedoopte kinderen wel bij dit genadeverbond? 'De uitverkoren zondaar wordt immers niet alleen levend gemaakt en Christus ingelijfd, hij gaat ook vanuit een verbroken werkverbond over in het genadeverbond.'^[19] Comrie is eigenlijk een verkiezingstheoloog. Verkiezing en verbond zijn min of meer aan elkaar gelijk gesteld. Daardoor zie je in de praktijk dat er mensen in de GG en GGiN zijn, die eerst willen weten of ze uitverkoren zijn, om vervolgens met de beloften van God werkzaam te zijn. (dat kan pas met de belofte in de toepassing, anders is alles wet).

Prof. dr. C. Graafland stelt: 'Van Comrie kan niet worden gezegd, dat hij bij uitstek een verbondstheoloog is geweest. Het verbond neemt een vrij geringe plaats in zijn geschriften. In sommige daarvan komt het in het geheel niet voor.'^[20] Overal in de Bijbel waar over eis en belofte wordt gesproken, ziet Comrie het werkverbond erin. Prof. dr. C. Graafland gaat verder: 'Het komt daarop neer, dat elke voorwaardelijkheid en eis tot gehoorzaamheid inclusief de belofte van het eeuwige leven als beloofde beloning uit het genadeverbond wordt geweerd en wordt toegekend aan het werkverbond.'^[21]

Christus zou bij Comrie niet Hoofd van het genadeverbond moeten zijn, omdat Christus geen genade hoeft te ontvangen. Juister is om te zeggen, dat Christus Hoofd is van de gemeente, de Kerk op aarde is. In het verbond van de Verlossing ging het om het pact tussen God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest. In het genadeverbond gaat het om het pact tussen Christus als Middelaar naar God de Vader in het Verbond van de Verlossing. Dit genadeverbond is opgericht na de zondeval, in de tijd met Adam of Abraham, als Hoofd van het genadeverbond. En zowel Adam of Abraham representeren hierin de gelovigen en hun kinderen. Christus is hier middelaar, tussen God de Vader in het Verbond van de verlossing, en tussen de gemeente van het genadeverbond. In het Verbond van de Verlossing geldt de dood van Christus allen. In het genadeverbond gaat de mens persoonlijk in het heil delen, wanneer voldaan is aan de eis: het geloof.^[22]

Comrie ziet het genadeverbond eigenlijk als 'een mystieke vereniging van de uitverkorenen met Christus', zowel theologisch als praktisch bevindelijk^[23].

Nu gaan we kijken naar de rechtvaardiging in de Vierschaar van het geweten. We weten dat het bedoeld is als een beeld, die zich uitstrekt over de bekering. De **Vierschaar** is een oud juridisch beeld van een rechtbank, waarin vier rechters zitting hadden. In de prediking (vooral in de Nadere Reformatie) werd dit beeld gebruikt om de rechtvaardiging van de zondaar te beschrijven: God als Rechter, Christus als Advocaat, de Wet als aanklager, en de mens als verdachte.

Comrie en anderen gebruikten dit beeld om de forensische aard van de rechtvaardiging te onderstrepen – dat het dus een juridische uitspraak is van God over de zondaar. Waarom is dit on-bijbels? Het is een menselijke voorstelling: De Vierschaar is geen Bijbels beeld. De Schrift spreekt wel over een oordeel en God als Rechter, maar het idee van een soort hemelse rechtbank met vier partijen is niet rechtstreeks terug te vinden in de Bijbel.

GPPB.: Spreken over “de vierschaar” is een zuiver bijbelse manier van spreken t.a.v. de rechtvaardiging van de goddeloze. U zei het al: God als Rechter, Christus als Advocaat, de Wet als aanklager, en de mens als verdachte. Overigens wordt het woord vierschaar wel 6 x gebruikt in de berijmde psalmen en betekent gewoon “gericht” dat wel 64 x in Gods Woord wordt gebezigd,

“De volken voor Zijn vierschaar stellen”, Ps. 9:8 - richten

“En onverdiend ter vierschaar daagt”, Ps. 35:5 -

“Uw macht' als Gij ter vierschaar treedt”, Ps. 59:6

“Als God ter hoge vierschaar steeg”, Ps. 76:5

“Om U te zien ter hoge vierschaar treen”, Ps. 119:10

“O HEER', niet voor Uw vierschaar dagen”, Ps. 143:2 - gericht

Zoals gezegd spreekt de godzalige Hanna zo heerlijk over de vierschaar in 1 Sam. 2:6: *“De HEERE doodt en maakt levend; Hij doet ter helle nederdalen, en Hij doet weder opkomen.”*

En Elihu spreekt er met Job ook over in Job 33:14-30: *“Maar God spreekt eens of tweemaal; doch men let niet daarop. In den droom, door het gezicht des nachts, als een diepe slaap op de lieden valt, in de sluimering op het leger; dan openbaart Hij het voor het oor der lieden, en Hij verzegelt hun kastijding; opdat Hij den mens afwende van zijn werk, en van den man de hovaardij verberge; dat Hij zijn ziel van het verderf afhoudt; en zijn leven, dat het door het zwaard niet doorga. Ook wordt hij gestraft met smart op zijn leger, en de sterke menigte zijner beenderen; zodat zijn leven het brood zelf verfoeit, en zijn ziel de begeerlijke spijs; dat zijn vlees verdwijnt uit het gezicht, en zijn beenderen, die niet gezien werden, uitsteken; en zijn ziel nadert ten verderve, en zijn leven tot de dingen, die doden. Is er dan bij Hem een Gezant, een Uitlegger, een uit duizend, om den mens zijn rechten plicht te verkondigen; zo zal Hij hem genadig zijn, en zeggen: Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden. Zijn vlees zal frisser worden dan het was in de jeugd; hij zal tot de dagen zijner jonkheid wederkeren. Hij zal tot God ernstiglijk bidden, Die in hem een welbehagen nemen zal, en zijn aangezicht met gejuich aanzien; want Hij zal den mens zijn gerechtigheid wedergeven. Hij zal de mensen aanschouwen, en zeggen: Ik heb gezondigd, en het recht verkeerd, hetwelk mij niet heeft gebaat; maar God heeft mijn ziel verlost, dat zij niet voere in het verderf, zodat mijn leven het licht aanziet. Zie, dit alles werkt God twee maal of driemaal met een man; opdat hij zijn ziel afkere van het verderf, en hij verlicht worde met het licht der levenden.”*

Het gebod kwam bij Paulus ongevraagd en onvoorwaardelijk op bezoek (Rom. 7:9 - Gal. 2:19). God heeft een wet gesteld om de gevallen mens die dodelijk-vijandig en voorwaardelijk is, alles uit handen te slaan om die mens onvoorwaardelijk te maken voor het onvoorwaardelijke Evangelie. Al die vrije aanbiedingen in het dal dorre doodsbeenderen heeft geen effect op al die doden. Ga maar eens naar een begraafplaats en biedt al die doden maar eens een pepermuntje aan en kijk dan of er een dode is die zijn hand uitsteekt vanonder zijn grafsteen.

Uw rationele geredeneer is een strik van de duivel en is slechts een wettisch coöperatieverband, God doet wat en een mens doet wat. Maar God presenteert Zijn wet aan de gevallen mens, en wel hierom:

“Maar de wet is bovendien ingekomen, opdat de misdaad te meerder worde; en waar de zonde meerder geworden is, daar is de genade veel meer overvloedig geweest; opdat, gelijk de zonde geheerst heeft tot den dood, alzo ook de genade zou heersen door rechtvaardigheid tot het eeuwige leven, door Jezus Christus onzen Heere”, Rom. 5:20-21.

Het maakt rechtvaardiging tot een formalistisch proces: Door het juridische beeld te overdrijven, dreigt de persoonlijke, relationele kant van rechtvaardiging (de aanneming tot kind van God) op de achtergrond te raken.

De Vierschaar als een beleving van een bijzondere ervaring is ook on-Bijbels. Alleen door het geloof, ‘als het vluchten van een boetvaardig zondaar tot de barmhartigheid van God’ (John Owen), maakt rechtvaardig voor God.

GPPB.: U spreekt onzin, omdat u het zelf niet kent. Er vluchten geen dode zondaren tot Christus, want een verloren mens heeft geen benen meer om te lopen. Wie liep er? Het verloren schaap of de Goede Herder? De verloren zoon begon te lopen, vanwege de trekkende liefde des Vaders, maar halverwege kon hij niet meer. Wie liep er toen? De Vader! Dat is de opwekking des Zoons, gelijk geschreven is: *“Niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader, Die Mij gezonden heeft, hem trekke; en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage”, Joh. 6:44.*

“Vierschaar-beleving van een bijzondere ervaring”, is een karikatuur van de daadwerkelijke doorgang door de enge poort, en daar worden alleen lijken doorheen getrokken, aangezien de oude mens onder de wet liever ter helle vaart dan als een goddeloze door God gerechtvaardigd te worden in de aanvaarding van zijn welverdiende straf. Bij alles wat u “onbijbels” noemt, hoor ik de duivel applaudiseren.

Omdat u er geen kennis aan hebt, rept u met geen woord over de oude-mens-dood, en daarin ligt het geheim, gelijk geschreven is: *“Liegt niet tegen elkander, dewijl gij uitgedaan hebt den ouden mens met zijn werken, en aangedaan hebt den nieuwen mens, die vernieuwd wordt tot kennis, naar het evenbeeld Desgenen, Die hem geschapen heeft”, Kol. 3:9-10.*

En omdat er geen enkele refo-dominee kennis heeft aan de dood van de oude mens, houden ze de rooms-schizofrene “twee-mens” aan de hand die ze door de enge poort heen smokkelen en in feite over de muur laten klimmen, omdat die oude mens in der eeuwigheid de enge poort niet doorkomt. *“Ik ben door de wet der wet gestorven”, opdat ik Gode levendgemaakt zou zijn”, Gal. 2:19* en dat is de doorgang door de enge poort, zoals ook Hanna daar melding van maakt in 1 Sam. 2:6. Voor de doorgang door de enge poort komen geen vluchtende mensen in aanmerking, want die halen de poorten van de Vrijstad niet, omdat de bloedwreker hen voor die doorgang doodslaat. Dat is waar Hanna en Paulus getuigenis van geven. Geen hemelvaart zonder hellevaart en geen verhoging zonder tot de hel toe vernederd te zijn. Dat heeft met een voorwaardelijke prediking niets te maken, waaraan de mens aan moet voldoen, nee, God werkt zo, in de orde van ellende, verlossing en dankbaarheid. Christus presenteerde die rijke jongeling de wet en de man ging bedroefd heen en verhing zich. Christus presenteerde de wetgeleerde de wet: *“Ga heen doe gij desgelijks”* en de man verhing zich. Voor Gods ware geroepen knechten geldt: *“Want wij zijn Gode een goede reuk van Christus, in degenen, die zalig worden, en in degenen, die verloren gaan; dezen wel een reuk des doods ten dode; maar genen een reuk des levens ten leven. En wie is tot deze dingen bekwaam?” 2 Kor. 2:15-16.*

De rechtvaardiging door het geloof in Christus is een zegen die iedere waar gelovige deel aan heeft. Niet de kracht en de mate van het geloof is belangrijk. Het draait om Christus aan Wie het geloof zich vastklemt. Dit geloof is bepalend voor ons behoud.

GPPB.: U maakt van het geloof een nieuwe Christus en daar komt u eeuwig bedrogen mee uit. God spreekt Zijn volk zalig in het uur van de wedergeboorte en daarmee zijn ze ook gerechtvaardigd en gewassen in Zijn bloed. Uit de wonde van Christus liep bloed en water; het bloed tot rechtvaardigmaking en het water tot wedergeboorte.

Zeker, er is onderscheid tussen de rechtvaardiging door het geloof en de zekerheid, de troost en de genieting ervan. De volle omhelzing van de vrijspraak van het Evangelie is bij alle gelovigen niet even sterk en vrijmoedig. We moeten ons daarom oefenen met ons geloof dat zich alleen op Christus richt.

De ervaring van een diepe afsnijding van alle werk en het ontvangen van de vrijspraak mag nooit verward worden met de rechtvaardiging door het geloof. En je mag dat ook niet dwingend opleggen aan anderen. Een bepaalde ervaring moet uit de Bijbeltekst komen. Wanneer de prediking het geloof in Christus niet centraal stelt, dan ontnemen de predikanten zoekers alle hoop, troost en zekerheid.

GPPB.: Er is niemand die God zoekt, ook niet tot 1 toe. U gaat geheel voorbij aan hetgeen geschreven staat in Romeinen 3:10-19: “Er is niemand rechtvaardig, ook niet een; er is niemand, die verstandig is, er is niemand, die God zoekt. Allen zijn zij afgeweken, te zamen zijn zij onnut geworden; er is niemand, die goed doet, er is ook niet tot een toe. Hun keel is een geopend graf; met hun tongen plegen zij bedrog; slangenvenijn is onder hun lippen. Welker mond vol is van vervloeking en bitterheid; hun voeten zijn snel om bloed te vergieten; vernieling en ellendigheid is in hun wegen; en den weg des vredes hebben zij niet gekend. Er is geen vreze Gods voor hun ogen. Wij weten nu, dat al wat de wet zegt, zij dat spreekt tot degenen, die onder de wet zijn; opdat alle mond gestopt worde en de gehele wereld voor God verdoemelijk zij.”

Het komt mij voor dat de lijdelijke rechtvaardiging in de eeuwigheid is, als je logisch nadenkt in de lijn van Comrie. Dat betekent dat de dadelijke rechtvaardiging plaats vindt, zodra de gelovige het nieuwe leven van de Heilige Geest ontvangt.^[24] Het valt me op dat de Comrie-kenners D. Baarssen en J. H. Madern over de lijdelijke en dadelijke rechtvaardiging van mening verschillen.

GPPB.: Tuinkabouters, Baarssen en Madern, weten echt nergens van en staan in dezelfde rij als Johan de Heer, Feike Asma en Maaïke Bronchitis.

Mijn these is dat Comrie op dit punt niet duidelijk genoeg is. Eigenlijk kom je er wel uit, maar dan moet je toch filosoferen zoals Comrie doet.

Hoe het ook allemaal in elkaar zit. Het denken van Comrie heeft grote gevolgen gehad. Met name voor de (Oud) Gereformeerde Gemeenten (in Nederland). Ik vind het daarom moedig dat ds. A. Kort op zijn geheel eigen wijze de vinger erbij heeft gelegd. Dat betekent niet dat ik geen waardering heb voor de boeken van D. Baarssen en J. H. Madern. Beide boeken zijn goed gedocumenteerd. Wel kom ik tot een andere afweging. Ik ben de gevaren meer gaan zien in de consequenties van het denken van Comrie. Comrianen beweren snel dat de tegenstanders Comrie bewust niet willen begrijpen. Dat is niet het geval. De speculatie van Comrie *is* niet te begrijpen, omdat Comrie zich ver verwijderd heeft van de Schrift en de Belijdenisgeschriften en ook de gereformeerde theologie.

GPPB.: Ik heb het boek van vriend A. Kort in zijn totaliteit weerlegd als zijnde on-theologische dodemanshersen, aangezien hij zich net als u bedient van een waslijst oudvaders, waarvan Simson zou zeggen: “Zo gij met mijn kalf niet hadt geploegd, gij zoudt mijn raadsel niet hebben uitgevonden”, Richt. 14:18b.

Nog een keer Romeinen 8:29-30: “Want hen die Hij van tevoren gekend heeft, heeft Hij er ook van tevoren toe bestemd om aan het beeld van Zijn Zoon gelijkvormig te zijn, opdat Hij de Eerstgeborene zou zijn onder vele broeders. En hen die Hij er van tevoren toe bestemd heeft, die heeft Hij ook geroepen, en hen die Hij geroepen heeft, die heeft Hij ook gerechtvaardigd, en hen die Hij gerechtvaardigd heeft, die heeft Hij ook verheerlijkt.”

De passage in Romeinen 8:29-30, vaak aangeduid als de “gouden ketting van de zaligheid” (*catena aurea*), vormt een kerntekst in de gereformeerde leer over de heilsorde (*ordo salutis*). Ze beschrijft een

ononderbroken, goddelijke orde van het heil: vooruitkenning – voorbestemming – roeping – rechtvaardiging – verheerlijking. Deze tekst is veelvuldig besproken in de dogmatiek en heeft vooral vragen opgeroepen rondom de aard en het tijdstip van de rechtvaardiging.

We zullen deze tekst analyseren en vervolgens de vraag behandelen of deze inderdaad een rechtvaardiging van eeuwigheid impliceert, zoals Comrie stelde.

“Want hen die Hij van tevoren gekend heeft, heeft Hij ook voorbestemd om gelijkvormig te zijn aan het beeld van Zijn Zoon, opdat Hij de Eerstgeborene zou zijn onder vele broeders. En hen die Hij voorbestemd heeft, die heeft Hij ook geroepen; en hen die Hij geroepen heeft, die heeft Hij ook gerechtvaardigd; en hen die Hij gerechtvaardigd heeft, die heeft Hij ook verheerlijkt.” (HSV)

“Van tevoren gekend” (προέγνω) Dit wijst niet slechts op een kennis vooraf van feiten of keuzes, maar eerder op een relationele kennis: een liefhebbend kennen, een verkiezen. Het is een synoniem van verkiezing (vgl. Amos 3:2, Matt. 7:23). God “kent” bepaalde personen op voorhand in liefde.

“Voorbestemd” (προώρισεν) De bedoeling van God met diegenen die Hij liefhad van eeuwigheid: ze worden bestemd om aan het beeld van Zijn Zoon gelijkvormig te worden. Het doel is gelijkvormigheid aan Christus, wat een eschatologische transformatie inhoudt.

“Geroepen” (ἐκάλεσεν) Het gaat hier om de effectieve roeping, niet slechts een algemene evangelieoproep. Deze roeping leidt daadwerkelijk tot geloof en bekering.

“Gerechtvaardigd” (ἐδικαίωσεν) Dit is een juridisch begrip. Het betekent dat God de zondaar rechtvaardig verklaart op grond van het volbrachte werk van Christus, ontvangen door het geloof.

“Verheerlijkt” (ἐδόξασεν) Deze werkwoordsvorm is opvallend: het is een aoristus, wat een voltooide handeling aanduidt. Hoewel de verheerlijking in de toekomst ligt, is deze in Gods raadsbesluit zó zeker dat ze als een voltooid feit wordt neergezet.

Hoewel Romeinen 8:29-30 sterk benadrukt dat de gehele heilsorde voortkomt uit Gods eeuwige raadsbesluit, is het onjuist om hieruit te concluderen dat er een daadwerkelijke rechtvaardiging van eeuwigheid is, in de zin dat de uitverkorenen reeds gerechtvaardigd zijn **zonder** geloof. De tekst onderstreept de zekerheid en onveranderlijkheid van Gods plan, maar de toepassing van rechtvaardiging blijft verbonden aan het moment van geloof, in de tijd.

De klassieke gereformeerde theologie behoudt terecht het onderscheid tussen decretieve verkiezing en effectieve rechtvaardiging, en handhaaft het geloof als het noodzakelijke middel waardoor de zondaar gerechtvaardigd wordt.

Vragen over toe-eigening van het heil zijn er veel in GG en GGiN. In deze kringen is er veel onzekerheid over het geloof. Er is wel veel gevoelsmatig beginnend geloof. De zekerheden van de GG en GGiN zijn sterk verbonden met een gesloten systeem van verkiezing, rechtvaardiging van eeuwigheid en een reflexieve geloofskennis. Dat leidt tot weinig ruimte voor eenvoudige geloofszekerheid.

1. Geloofszekerheid wordt verlegd naar het eeuwige raadsbesluit

Gevolg: Christenen kunnen geneigd zijn hun zekerheid niet te zoeken in de belofte van het Evangelie, maar in het eeuwige besluit van God. Ze vragen zich dan af:

“Ben ik van eeuwigheid al gerechtvaardigd?”

“Ben ik een uitverkorene die Christus *toebehoort*, ook als ik het nu niet ervaar?”

GPPB.: Dit is een onbijbelse manier van spreken en staat lichtjaren van de werkelijkheid. Dit is het eerste wat God doet bij al Gods kinderen door Woord en Geest: “Maar wanneer het Gode behaagd heeft, Die mij van mijner moeders lijf aan afgezonderd heeft, en geroepen door Zijn genade, Zijn Zoon in mij te openbaren”, Gal. 1:15-16a. Christus spreekt Zijn volk zalig door de belofte in de toepassing. Daar komt geen vluchtende zondaar aan te pas. HIJ ZOEKT; HIJ VINDT; HIJ ROEPT; HIJ RECHTVAARDIGT - HET VERLORENE !

“Oproep tot bekering en geloof” is geen beroep doen op de vrije wil, want de prediking van Petrus op de Pinksterdag luidde: “Die gij gekruisigd heeft” en toen werden al die harten van die hoorders verslagen (doorstoken/doorgezaagd) en riepen uit: “Wat moeten wij doen, mannenbroeders?” Dat was hun laatste kreet in het werkverbond en in die hellevaart riep Petrus hen toe: “En Petrus zeide tot hen: *Bekeert u, en een iegelijk van u worde gedoopt in den Naam van Jezus Christus, tot vergeving der zonden; en gij zult de gave des Heiligen Geestes ontvangen*”, Hand. 2:38. **TOEN VIEL GENADE VRIJ!**

Te vallen in het vrije van Gods welbehagen in Christus, komt niet 1 mens aan te pas, met geen gedachte zelfs, dan alleen dit feit: “Wij weten nu, dat al wat de wet zegt, zij dat spreekt tot degenen, die onder de wet zijn; opdat alle mond gestopt worde en de gehele wereld voor God verdoemelijk zij”, Rom. 3:19.

Als dat wordt gemijnd, DAN DOET HET EVANGELIE KRACHT IN EEN VERLOREN ZIEL - “Wie is Deze, Die van Edom komt met besprenkelde klederen, van Bozra? Deze, Die versierd is in Zijn gewaad? Die voorttrekt in Zijn grote kracht? Ik ben het, Die in gerechtigheid spreek, Die machtig ben te verlossen”, Jes. 63:1. - “**IK LEEF EN GIJ ZULT LEVEN!**” - “Wat is het dat gij hebt omgezien naar zo’n dode hond als ik ben?” Amen!

Gevolg in de praktijk: Er ontstaat grote onzekerheid en passiviteit, omdat men niet weet of men zelf wel tot die eeuwig gerechtvaardigden behoort. De blik gaat naar boven (het besluit in God) in plaats van naar het kruis van Christus en Zijn beloften.

2. Verwarring tussen verkiezing en geloof

De Bijbel leert dat rechtvaardiging volgt op geloof (Romeinen 5:1). Comrie leert dat iemand reeds rechtvaardig is vóórdat hij gelooft, want dat zou besloten zijn van eeuwigheid.

GPPB.: Volgens uw biblicistische waanvoorstelling komt u tot deze dwaal-conclusie, maar daarmee verkracht u het feit dat God de Eerste is in het zaligen van zondaren en niet het geloof. God rechtvaardigt de goddeloze en niet de gelovige. U verkracht ook het zalige feit dat al Gods kinderen uit God geboren, dus van Boven geboren zijn en aan dat feit komt geen voorafgaand geloof te pas.

Gevolg in de praktijk: Geloof wordt ondergeschikt gemaakt. Sommigen denken:

“Ik moet eerst weten of ik uitverkoren ben, vóórdat ik tot Christus mag gaan.”

Dat is on-Bijbels. In het evangelie wordt iedere zondaar opgeroepen nu te geloven – niet eerst na introspectie in de eeuwigheid. (De oproep om te geloven is geen vervanging van Joh. 5:25).

3. Vermindering van de kracht van de oproep tot bekering

Als men denkt dat de rechtvaardiging reeds van eeuwigheid vastligt (en dus misschien losstaat van geloof en bekering), dan kan dat leiden tot:

Fatalisme: “Het ligt toch allemaal al vast.”

Afwachten: “Als het voor mij bestemd is, dan komt het vanzelf wel.”

GPPB.: Allemaal waar, maar elk natuurlijk mens is dood in zonden en misdaden en wacht het af, al zijn wettisch activisme ten spijt. Geen mens komt tot Christus, ook niet door oproepen, maar door de trekking des Vaders, gelijk geschreven is: “Niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader, Die Mij gezonden heeft, hem trekke; en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage”, Joh. 6:44. Met dien verstande dat de trekking nog geen wedergeboorte is, want die is zuiver gelegen in de opwekking door de Zoon.

Gevolg in de praktijk: De oproep van Christus Jezus om tot Hem te komen wordt als het ware voorwaardelijk gemaakt aan een verborgen besluit, wat de dringendheid van het evangelie ondermijnt. De wet maakt de voorwaardelijke zondaar onvoorwaardelijk en bij een blote oproep om tot Christus te komen blijft de hemel leeg. De roeping gaat van God uit en geschiedt bij de uitverkorenen in de tijd inwendig-krachtadig.

4. Complicatie in de prediking

Comrie's leer maakte onderscheid tussen:

Rechtvaardiging van eeuwigheid (in het besluit van God)

Rechtvaardiging in het geweten (ervaren door het geloof)

Rechtvaardiging opstandingsoordeel (openbaar op de jongste dag)

GPPB.: De rechtvaardiging in de tijd vindt plaats in de hemel en tegelijkertijd in het hart van de zondaar en dat wordt wis en waarachtig ervaren. Ook de kleingelovigen geloven daadwerkelijk in Christus, kennen Zijn stem en zullen een vreemde geenszins volgen. Luther zegt dat “als ik het niet ervaar, is al mijn godsdienst waardeloos en onvruchtbaar.”

Gevolg in de praktijk: De prediking werd zwaar, complex, soms zelfs ontoegankelijk. Eenvoudige gelovigen weten vaak niet waar ze staan. In plaats van de duidelijke Bijbelse weg van geloof in Christus, ontstaat er een geestelijk doolhof.

5. Verlegging van het geloofsleven naar het innerlijk in plaats van naar Christus

In plaats van zich te richten op de belofte van het evangelie, gingen veel gelovigen (zeker in de nadere reformatische traditie) zich richten op innerlijke tekenen van verkiezing of rechtvaardiging.

Gevolg in de praktijk:

Veel zelfonderzoek, weinig vertrouwen.

Vragen als: “Is mijn bekering wel echt?”, “Heb ik wel voldoende verbrokenheid?”, “Was mijn overtuiging wel diep genoeg?”

GPPB.: Allemaal vragen van een hypocriet, maar niet van Gods ontdekte en verzoende volk.

Dat leidt vaak tot geestelijke kramp en minder vreugde in Christus.

Het model van Comrie is systematisch, maar te filosofisch. We moeten terug naar de directe daad van het geloof – dus een eenvoudiger vertrouwen op Christus, zonder door een systeem van innerlijke kenmerken of

‘reflexen’ te moeten gaan. We moeten terug naar de Reformatie en vooral dichtbij Gods Woord blijven.

GPPB.: U hebt een mooi huis gebouwd, maar het staat helaas op zandgrond. Wanneer keert u terug naar het Woord en de Reformatie? U werkt constant biblicistisch-rationeel met het Woord, maar als God in Christus zaligmakend in uw leven komt, zal het Woord met u werken en dan is het afgelopen om God datgene voor te schrijven wat volledig in strijd met de bijbelse rechtvaardigingsleer en de noodzakelijke geloofsbevinding ervan.

Voetnoten Hendrik Jan van der Heijden:

[1] _____ J. H. Madern, *Christus ingeplant*, 492, 493, 496

[2] _____ Johannes Calvijn, *Institutie*, Boek 3, hoofdstuk 11, par. 4

[3] _____ John Owen, *Te Doctrine of Justification by Faith* (1677)

[4] _____ Francis Turretin, *Institutes of Elenctic Theology*, Vol. 2, Q. 33, Sec. 8

[5] _____ Francis Turretin, *Institutes of Elenctic Theology*, Vol. 2, Q. 8, Sec. 6

[6] _____ Wilhelmus à Brakel, *Redelijke Godsdienst*, Deel 2, 419

[7] _____ Westminster Confessie, Hoofdstuk 11, §1

[8] _____ Herman Bavinck, *Gereformeerde Dogmatiek*, deel 4, hoofdstuk 4.

[9] _____ Dr. H. M. Yoo, *Raad en Daad*, 31

[10] _____ Dr. W. van't Spijker, *De verzegeling met de Heilige Geest*, 135

[11] _____ Dr. W. van't Spijker, *De verzegeling met de Heilige Geest*, 136

[12] _____ Dr. W. van't Spijker, *De verzegeling met de Heilige Geest*, 138

[13] _____ Dr. G. A. van den Brink, *Elke daad is een werk. Alexander Comrie (1706-1774) over de verschillen tussen de remonstrantse en de gereformeerde rechtvaardigheidsleer*, *Teologia Reformata* 55 nr. 2 2012, p 146-164

[14] _____ Dr. W. van't Spijker, *De verzegeling met de Heilige Geest*, 144

[15] _____ Dr. W. van't Spijker, *De verzegeling met de Heilige Geest*, 146

[16] _____ Dr. W. van't Spijker, *De verzegeling met de Heilige Geest*, 152

[17] _____ Dr. C. Graafland, *Van Calvijn tot Comrie*, 376

[18] _____ Dr. C. Graafland, De zekerheid van het geloof, 227

[19] _____ J. H. Madern, Christus ingeplant, 582

[20] _____ Dr. C. Graafland, Van Calvijn tot Comrie, 362

[21] _____ Dr. C. Graafland, Van Calvijn tot Comrie, 367

[22] _____ Dr. C. Graafland, Van Calvijn tot Comrie, 368 [23] Dr. C. Graafland, Van Calvijn tot Comrie, 370

[23] _____ D. Baarsen, Sporen van Comries rechtvaardigingsleer, 207

<https://hendrikjanvanderheiden.wordpress.com/2025/02/19/de-filosofische-speculatie-van-alexander-comrie/>

Voetnoten van GPPB.:

Romeinen 4:5 - Doch dengene, die niet werkt, maar gelooft in Hem, Die den goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid.

Romeinen 5:6 - Want Christus, als wij nog krachteloos waren, is te Zijner tijd voor de goddelozen gestorven.

Johannes 5:25 - Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: De ure komt, en is nu, wanneer de doden zullen horen de stem des Zoons Gods, en die ze gehoord hebben, zullen leven.

1 Samuel 2:6 - De HEERE doodt en maakt levend; Hij doet ter helle nederdalen, en Hij doet weder opkomen.

Psalm 116:3-4 - De banden des doods hadden mij omvangen, en de angsten der hel hadden mij getroffen; ik vond benauwdheid en droefenis. Maar ik riep den Naam des HEEREN aan, zeggende: Och HEERE! bevrijd mijn ziel.

Psalm 42:8 - De afgrond roept tot den afgrond, bij het gedruis Uwer watergoten; al Uw baren en Uw golven zijn over mij heengegaan.

Rom. 10:4 - Want het einde der wet is Christus, tot rechtvaardigheid een iegelijk, die gelooft.

Galaten 2:19 - Want ik ben door de wet der wet gestorven, opdat ik Gode leven zou.

Job 33:24 - Zo zal Hij hem genadig zijn, en zeggen: Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden.

Psalmen 2:7 - Ik zal van het besluit verhalen: de HEERE heeft tot Mij gezegd: Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik U gegeneerd.

Spreuken 8:22-25 - De HEERE bezat Mij in het beginsel Zijns wegs, voor Zijn werken, van toen aan. Ik ben van eeuwigheid af gezalfd geweest; van den aanvang, van de oudheden der aarde aan. Ik was geboren, als de afgronden nog niet waren, als nog geen fonteinen waren, zwaar van water; aler de bergen ingeest waren, voor de heuvelen was Ik geboren.

Jesaja 42:1 - Ziet, Mijn Knecht, Dien Ik ondersteun, Mijn Uitverkorene, in Denwelken Mijn ziel een welbehagen heeft! Ik heb Mijn Geest op Hem gegeven; Hij zal het recht den heidenen voortbrengen.

Job 14:3 - Nog doet Gij Uw ogen over zulk een open; en Gij betreft mij in het gericht met U.

Psalmen 143:2 - En ga niet in het gericht met Uw knecht; want niemand, die leeft, zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn.